

Nordisk samarbeid om grønne offentlige innkjøp: Første kriteriesett – eksempler

Redigert av:

Ari Nissinen, Øystein Sætrang og Kjerstin Ongre

Innhold

Forord	4
Sammendrag	7
1. Innledning	9
2. Formålet med rapporten	12
3. Nasjonale handlingsplaner for grønne offentlige innkjøp i de nordiske landene	13
3.1. Danmark	13
3.2. Finland	14
3.3. Sverige	16
3.4. Norge	17
4. Materiale og metoder	19
5. Resultat: kriteriesett	20
5.1. Såpe og sjampo	21
5.1.1. Navn på og beskrivelse av produktgruppe	21
5.1.2. Miljøpåvirkning – hovedpunkter	21
5.1.3. Innkjøpsprosess	21
5.1.4. Anbefalte kriterier	22
5.1.5. Kostnadshensyn	25
5.1.6. Relevant europeisk miljølovgivning	25
5.1.7. Informasjonskilder	26
5.2. Madrasser	26
5.2.1. Navn på og beskrivelse av produktgruppe	26
5.2.2. Miljøpåvirkning – hovedpunkter	27
5.2.3. Innkjøpsprosess	27
5.2.4. Anbefalte kriterier	27
5.2.5. Kostnadshensyn	38
5.2.6. Relevant europeisk miljølovgivning	38
5.2.7. Informasjonskilder	38
5.3. Hoteltjenester	38
5.3.1. Navn på og beskrivelse av produktgruppe	39
5.3.2. Miljøpåvirkning – hovedpunkter	39
5.3.3. Innkjøpsprosess	39
5.3.4. Anbefalte kriterier	39
5.3.5. Kostnadshensyn	46
5.3.6. Relevant europeisk lovgivning	46
5.3.7. Informasjonskilder	46
5.4. Belysning	46
5.4.1. Navn på og beskrivelse av produktgruppe	47
5.4.2. Miljøpåvirkning – hovedpunkter	47
5.4.3. Innkjøpsprosess	47
5.4.4. Anbefalte kriterier	48
5.4.5. Kostnadshensyn	51
5.4.6. Relevant europeisk lovgivning	51
5.4.7. Informasjonskilder	51
5.5. Hvitevarer	52
5.5.1. Navn på og beskrivelse av produktgruppe	52

5.5.3 Innkjøpsprosess	52
5.5.4. anbefalte kriterier	52
5.5.5. Kostnadshensyn	56
5.5.6. Relevant europeisk miljølovgivning	56
5.5.7. Informasjonskilder	56
5.6. Bandasjer	56
5.6.1. Navn på og beskrivelse av produktgruppe	56
5.6.2. Miljøpåvirkning – hovedpunkter	57
5.6.3. Innkjøpsprosess	57
5.6.4. anbefalte kriterier	57
5.6.5. Kostnadshensyn	59
5.6.6. Relevant europeisk miljølovgivning	59
5.6.7. Informasjonskilder	59
5.7. Kontorpaper og konvolutter	59
5.7.1. Navn på og beskrivelse av produktgruppe	59
5.7.2. Miljøpåvirkning – hovedpunkter	59
5.7.3. Innkjøpsprosess	60
5.7.4. anbefalte kriterier	60
5.7.5. Kostnadshensyn	66
5.7.6. Relevant europeisk miljølovgivning	66
5.7.7. Informasjonskilder	66
5.8. Tonerkassetter	66
5.8.1. Navn på og beskrivelse av produktgruppe	66
5.8.2. Miljøpåvirkning – hovedpunkter	67
5.7.3. Innkjøpsprosess	67
5.7.4. anbefalte kriterier	67
5.8.5. Kostnadshensyn	69
5.8.6. Relevant europeisk miljølovgivning	69
5.8.7. Informasjonskilder	69
6. Diskusjon og konklusjoner	70
Vedlegg	73
Vedlegg 1. Utvikling av miljøkriterier for offentlige innkjøp av hotelltjenester ..	74
Vedlegg 2. Utvikling av miljøkriterier for offentlige innkjøp av lamper	78

Forord

Nordisk ministerråd har lenge understreket viktigheten av grønnere offentlige innkjøp som et ledd i strategien for bærekraftig utvikling og har satt i gang samordningstiltak for at offentlige innkjøpere i alle de nordiske landene skal kunne dra nytte av hverandres erfaring¹. Grønne offentlige innkjøp er viktige for å styrke markedet for renere produkter, og ifølge den nylig vedtatte miljøhandlingsplanen for 2009–2012 skal Norden være en pioner når det gjelder miljøtilpassede innkjøp².

Fordelene ved felles kriterier for Norden ble tatt opp av nordiske eksperter på ICLEIs EcoProcura-konferanse i Göteborg den 8.–10. september 2003. Nettbaserte veiledningssystemer som var spesialutformet for offentlige innkjøpere, hadde blitt benyttet i alle de nordiske landene siden 2001. Det var derfor allerede brukt betydelige ressurser på å utarbeide kriteriene for enkelte av produktene og tjenestene som offentlige organisasjoner ofte kjøper inn. Da det var behov for å dekke flere produktgrupper og oppdatere hvert kriteriesett regelmessig, var det naturlig å søke et nordisk samarbeid på dette området. Man mente at dette også ville lette anbudsprosessen for selskaper, som slik ville få mer ensartede miljøspørsmål og -krav å forholde seg til og færre unike definisjoner.

Norge fremmet et forslag om felles nordiske kriterier til Nordisk embetsmannskomiteé for miljøspørsmål, som i november 2003 fattet et vedtak om å vurdere mulighetene for samarbeid i form av en forstudie. Målet var å undersøke mulighetene for et nærmere samarbeid og, om mulig, begynne å utvikle miljøkriterier som enkelt kunne benyttes av offentlige innkjøpere i de nordiske landene.

Arbeidet begynte i 2004 og ble delt inn i tre stadier. I det første prosjektet så man på de nettbaserte veiledningssystemene i hvert land og fokuserte på de organisatoriske ordningene for utviklingen av kriterier samt på beslutningssystemene, og avklarte hvilke

¹ Nordisk ministerråd 2001. Bærekraftig utvikling. Nye retningslinjer for de nordiske landene. www.norden.org/pub/miljo/miljo/sk/2001_507uk.pdf

² Nordisk ministerråd 2008. Miljøhandlingsplan 2009–2012. ANP 2008:736, Nordisk ministerråd, København. www.norden.org/pub/miljo/miljo/uk/ANP2008736.pdf

ressurser som ble brukt i hvert land. Det neste prosjektet resulterte i et forslag om et felles nordisk kriterieformat, som ble illustrert med fem forskjellige produktgrupper. I dette prosjektet ble det også laget en veiledning til hvordan kriteriene skulle defineres og presenteres basert på fellesformatet.

Denne rapporten er resultatet av tredje stadium og introduserer det første kriteriesettet som kan regnes som gode eksempler fra de nordiske landene. Andre og tredje stadium ble samordnet og utført i nært samarbeid med Toolkit³, et EU-prosjekt som ble gjennomført av ICLEI og overvåket av Kommisjonens tjenester (DG ENV).

Kriteriesettene ble utarbeidet av organisasjonene som hadde tatt hånd om de nettbaserte veiledningssystemene og deltatt i utviklingen av kriteriene i hvert enkelt land. De vil også publisere kriteriene på nettsidene. Organisasjonene, de ansvarlige, Internett-adressene og produktgruppene var som følger:

Danmark: SKI – Statens og Kommunernes Indkøbs Service A/S;
Rikke Dreyer;

<http://www.ski.dk/miljoogklima>

produktgrupper: "Såpe og sjampo" og "Madrasser".

Finland: FCG-Efeko Oy; Henna Knuutila og senere Satu Hyrkkänen;

www.hymonet.com

produktgrupper: "Hoteltjenester" og "Belysning".

Sverige: Miljöstyvningsrådet AB;

Peter Nohrstedt;

www.msr.se

produktgrupper: "Hvitevarer" og "Bandasjer".

Norge: Stiftelsen GRIP; Øystein Sætrang og senere Kjerstin Ongre;

produktgrupper: "Kontorpaper og konvolutter" og "Tonerkassetter".

Øystein Sætrang ledet de to første prosjektene og startet på det tredje, mens Kjerstin Ongre overtok og skrev første versjon av kapittel 5. Både Øystein og Kjerstin arbeidet i stiftelsen GRIP. Etter at GRIP gikk konkurs sommeren 2008, skrev Ari Nissinen fra Finlands Miljöcentral utkastene til forordet, sammendraget, innledningen, drøftingen og konklusjonene og fullførte rapporten.

³ http://ec.europa.eu/environment/gpp/toolkit_en.htm

Styringsgruppene for kriterieutviklingsprosjektene har bestått av følgende nåværende og tidligere medlemmer:

Bente Næss fra Miljøverndepartementet, Norge, leder

Tomas Chicote, Jenny Oltner og Isa-Maria Bergman fra Naturvårdsverket, og Sven-Olof Ryding fra Miljöstyrningsrådet, Sverige

Ari Nissinen fra Finlands Miljöcentral, Finland

Mette Lise Jensen og Søren Mørch Andersen fra Miljøstyrelsen, Danmark.

Styringsgruppen vil rette en varm takk til alle enkeltpersoner og organisasjoner som har deltatt i dette arbeidet.

Til slutt foreslår styringsgruppen at Europakommisjonen tar hensyn til disse kriteriesettene i det videre arbeidet med å lage felles kriterier for grønne offentlige innkjøp, som beskrevet i dokumentet om offentlige innkjøp for et bedre miljø (*Public procurement for a better environment*).

Stockholm, 6. februar 2009, for styringsgruppen

Bente Næss, leder

Sammendrag

Etter de første årene i det nye millenniumet har grønne offentlige innkjøp blitt stadig viktigere for en bærekraftig utvikling. I 2003 satte Nordisk ministerråd i gang en prosess for å utvikle felles nordiske miljøkriterier som skulle gjelde for offentlige innkjøp, det vil si innkjøp i statlig og kommunal regi. Ifølge den nylig vedtatte miljøhandlingsplanen for 2009–2012 skal Norden være en pioner når det gjelder miljøtilpassede innkjøp.

Målet med denne rapporten er å presentere nordiske eksempler på miljøkriterier, i henhold til fellesformatet, for åtte produktgrupper:

1. Såpe og sjampo
2. Madrasser
3. Hotelltjenester
4. Belysning
5. Hvitevarer
6. Bandasjer
7. Kontorpaper og konvolutter
8. Tonerkassetter

Dette er det første kriteriesettet som kan ses på som eksempler fra de nordiske landene. Selv om det opprinnelige målet var å etablere felles kriterier for Norden, ble dette gått bort fra da prosessene for å utvikle kriteriene var så forskjellige i de ulike landene (for eksempel høringsprosesser). Arbeidet ble koordinert og utført i nært samarbeid med EU-prosjektet Toolkit, som introduserte kriterier for 10 produktgrupper (http://ec.europa.eu/environment/gpp/toolkit_en.htm). Derfor overlapper ikke produktgruppene i de to studiene hverandre, men de utfyller hverandre, og grunnformatet for kriteriesettene er det samme.

Rapporten inneholder også en kort gjennomgang av handlingsplanene for grønne offentlige innkjøp i Danmark, Finland, Norge og Sverige.

1. Innledning

Etter de første årene i det nye millenniumet har grønne offentlige innkjøp blitt stadig viktigere for en bærekraftig utvikling. I Johannesburg i 2002 la FN frem en tiårs handlingsplan der offentlige innkjøp spiller en viktig rolle for å øke etterspørselen etter mer miljøvennlige produkter (FN 2002). I Marrakech ble det nedsatt en arbeidsgruppe for bærekraftige innkjøp med mål om å fremme en bærekraftig (grønn) offentlig innkjøpspraksis. I 2002 vedtok OECD en rekommandasjon om å øke miljøprestasjonen ved offentlige innkjøp. I EU ble grønne offentlige innkjøp først sett på som et av de viktigste politiske instrumentene i en integrert produktpolitikk (EF 2003). Det regnes nå for å være en integrert del av den nye handlingsplanen for et bærekraftig forbruk og en bærekraftig produksjon og industripolitikk (EF 2008a).

I 2001 understreket Nordisk ministerråd hvor stor betydning grønne offentlige innkjøp har i strategien for en bærekraftig utvikling, og innledet samordningstiltak for at offentlige innkjøpere i alle de nordiske landene skulle kunne dra fordel av hverandres erfaring (NMR 2001). Grønne offentlige innkjøp ble regnet som en viktig måte å styrke markedet for renere produkter på. Ifølge den nylig vedtatte miljøhandlingsplanen for 2009–2012 skal Norden være en pioner når det gjelder miljøtilpassede innkjøp (NMR 2008).

Det er satt i gang en rekke prosjekter for å støtte de nordiske målene og det nordiske samarbeidet på dette området for å bidra til det tilsvarende arbeidet i EU og medlemslandene. I 2003 kom det en ny metode for å måle miljøvennligheten til offentlige innkjøp på en mer pålitelig måte enn spørreskjemaet som var blitt brukt så langt, og miljøkriteriene som offentlige innkjøpere bruker i de nordiske landene, ble offentliggjort i 2005. Metoden ble senere brukt i en studie som ble finansiert av Europakommisjonen for å måle nivået på grønne offentlige innkjøp i EU-landene.

I 2005 ble det utgitt to brosjyrer for å fremme miljøvennlige innkjøp, én rettet mot lokale politikere og ledere og én mot innkjøpere (NMR 2005). Brosjyrene ble bredt distribuert til offentlige organisasjoner i Finland, Norge og Sverige, for eksempel til over 1 200 ledere og innkjøpere i offentlig sektor i Finland. I november 2006 gikk Nordisk ministerråd, det norske Miljøverndepartementet og GRIP sammen om å arrangere en internasjonal rundebordskonferanse for å utvikle en offentlig innkjøpspolitikk for bærekraftig utvikling og innovasjon. I 2001 ble

det opprettet et eget nettsted for de nordiske landenes informasjonskilder og verktøy for grønne offentlige innkjøp. Nettstedet blir oppdatert hvert år. Mesteparten av dette materialet finnes imidlertid kun på nordiske språk.

Studiene på grønne offentlige innkjøp i de nordiske landene (Kippo-Edlund mfl. 2005) og EU (Bouwer mfl. 2005) viste at offentlige innkjøpere tok hensyn til miljøaspektet ganske ofte. Det var imidlertid bare halvparten av kriteriene i de nordiske landene som var godt spesifisert i 2003, og det ble klart at man måtte fokusere på hvordan de produktspesifikke miljøaspektene defineres, og måten kriteriene formuleres på, i anbudsinnbydelser. EU-studien i 2005 bekreftet disse resultatene for de tre nordiske landene – Danmark, Finland og Sverige – som tilhører de sju grønne EU-landene når det gjelder grønne offentlige innkjøp, selv om innkjøperne ganske ofte formulerte miljøkriteriene for generelt. (En lignende studie plasserte Norge på samme nivå som de øvrige nordiske landene.) EU-studien understreket også at mangelen på produktspesifikk miljøinformasjon og praktiske verktøy for å innhente slik informasjon på en enkel måte og i et format som passer for offentlige innkjøp, utgjør en betydelig hindring for enda grønnere offentlige innkjøp, selv i de nordiske landene (Bouwer mfl. 2005).

Altfor generelt definerte miljøkriterier, som for eksempel "det vil tas hensyn til miljøaspekter i vurderingen", bidrar ikke særlig effektivt til økodesign og heller ikke alltid til de mest miljøvennlige innkjøpene. Det er åpenbart at miljøadministrasjonen aktivt bør gi offentlige innkjøpere informasjon om miljøvennlige produkter og tjenester og aktuelle kriterier. Egne nettbaserte veiledningssystemer for offentlige innkjøp har vært brukt i alle de nordiske landene siden 2001. Systemene har inneholdt produktspesifikke kriteriesett og var klart én av årsakene til at de tre nordiske EU-landene kom med blant de sju grønne landene i EU-studien. Nordisk miljømerking har vært en annen viktig kilde til kriterier for for eksempel papirprodukter og rengjøringsmidler, men det er ikke alle innkjøpere som har vært klar over muligheten til å håndheve disse kriteriene i form av lovgivning om offentlige innkjøp.

I 2003 satte Nordisk ministerråd i gang prosessen med å utvikle felles nordiske produktspesifikke miljøkriterier for offentlige innkjøpere (NMR 2006). I EU har det vist seg at grunnkonseptet for grønne offentlige innkjøp avhenger av klare og ambisiøse miljøkriterier for produkter og tjenester (EF 2008b). Etter hvert som de grønne offentlige innkjøpene øker, bør kriteriene for medlemsstatene tilpasses for å unngå en dreining av det indre markedet og svekking av konkurransen innen EU. Ett enkelt kriteriestett for hvert produkt og hver tjeneste ville forenkle det

administrative arbeidet forbundet med selskapers anbud og innføring av grønne offentlige innkjøp i offentlig forvaltning.

EU etablerte et foreløpig, felles kriteriesett for grønne offentlige innkjøp i rammeverket for ICLEIS prosjekt Training Toolkit on Green public procurement (opplæringsverktøy for grønne offentlige innkjøp) (EF 2008c). Kriteriene ble utviklet for produkt- og tjenestegrupper i de ti sektorene som ble identifisert som best egnet for grønne offentlige innkjøp. Der det var aktuelt, ble kriteriene basert på eksisterende europeiske og nasjonale kriterier for miljømerking, samt på informasjon som ble innhentet fra aktører i industrien og sivilsamfunnet. En ekspertgruppe av representanter for medlemslandene samarbeidet tett med Kommisjonens tjenester og ICLEI. EU-prosjektet Toolkit utviklet kriterier for følgende prioritetssektorer:

1. Bygg- og anlegg
2. Mat- og cateringtjenester
3. Transport og transporttjenester
4. Energi (inkludert elektrisitet, oppvarming og nedkjøling)
5. Kontormaskiner og datamaskiner
6. Klær, uniformer og andre tekstiler
7. Papir og trykkeritjenester
8. Møbler
9. Rengjøringsprodukter og -tjenester
10. Utstyr som benyttes i helsesektoren

Denne rapporten er resultatet av den nordiske prosessen og introduserer det første kriteriesettet som kan regnes som eksempler fra de nordiske landene. Selv om det opprinnelige målet var å etablere felles kriterier for Norden, ble dette gått bort fra da prosessene for å utvikle kriteriene var så forskjellige i de ulike landene (for eksempel høringsprosesser). Arbeidet ble koordinert og utført i nært samarbeid med det ovennevnte EU-prosjektet Toolkit (EF 2008c). Derfor overlapper ikke produktgruppene i de to studiene hverandre, men de utfyller hverandre, og grunnformatet for kriteriesettene er de samme.

Rapporten inneholder også en kort gjennomgang av handlingsplanene for grønne offentlige innkjøp i Danmark, Finland, Norge og Sverige.

2. Formålet med rapporten

Formålet med denne rapporten er å presentere nordiske eksempler på miljøkriterier, i henhold til fellesformatet, for åtte produktgrupper:

1. Såpe og sjampo
2. Madrasser
3. Hoteltjenester
4. Belysning
5. Hvitevarer
6. Bandasjer
7. Kontorpaper og konvolutter
8. Tonerkassetter

Rapporten inneholder også en kort gjennomgang av handlingsplanene for grønne offentlige innkjøp i Danmark, Finland, Norge og Sverige. Handlingsplanene er utgitt nylig og nært relatert til arbeidet med kriteriene, både på nasjonalt, nordisk og europeisk nivå.

3. Nasjonale handlingsplaner for grønne offentlige innkjøp i de nordiske landene

Som et ledd i EUs integrerte produktpolitikk (IPP) har Europakommisjonen oppfordret alle medlemslandene til å utarbeide nasjonale handlingsplaner som beskriver hvordan de vil øke nivået av miljøvennlige innkjøp.

Hvert av de nordiske landene som har deltatt i prosjektet, har nylig utferdiget nasjonale handlingsplaner for grønne offentlige innkjøp eller bærekraftige offentlige innkjøp.

3.1. Danmark

Økt innsats for å fremme grønne innkjøp i 2008–2009 – bakgrunn

Innen dansk offentlig sektor kjøpes det varer for totalt DKK 140 milliarder hvert år. I den danske finansloven av 2007 ble DKK 2 millioner øremerket for hvert av årene 2008 og 2009 for å styrke innsatsen for grønne innkjøp. Miljøstyrelsen i Danmark har derfor utarbeidet en ny handlingsplan for grønne innkjøp. Den nye handlingsplanen omfatter både offentlig sektor og profesjonelle innkjøpere i privat sektor de neste to årene.

Samarbeid om grønne offentlige innkjøp, inkludert statlige innkjøp

I desember 2006 inngikk miljødepartementet et samarbeid med borgermesterne i København, Aarhus og Odense. Samarbeidet skal bidra til å definere bindene innkjøpsmål som deltakerne må overholde. Andre kommuner kan også delta.

Kommunikasjon og bevissthet

Den danske Miljøstyrelsen har etablert et panel for grønne profesjonelle innkjøpere, og dette er et samarbeid mellom 15 organisasjoner. En viktig del av aktivitetene til panelet for grønne innkjøp er kommunikasjon om grønne innkjøp.

Verktøy for grønne innkjøp

Miljøstyrelsen har oppdatert miljøretningslinjene, som er de offisielle retningslinjene for grønne innkjøp. De oppdaterte retningslinjene vil formidles til offentlige og private innkjøpere.

Forbedring av private, profesjonelle innkjøp

Miljødepartementet ønsker å støtte grønne innkjøp i privat sektor, hovedsakelig innen produktgrupper som ligger nært opptil de som etterspørres i offentlig sektor, altså driftsutstyr som IT-utstyr, papir, kontorrekvisita og rengjøringsmidler.

Nyskapende innkjøp

Tanken bak nyskapende innkjøp er at kjøpere og produsenter skal samarbeide for å utvikle produkter og teknologi som ennå ikke eksisterer, men som kjøperne/brukerne av produktet etterspør. Slik bidrar kjøpernes kunnskap og nettverk til brukerdrevet produktinnovasjon.

Grønne innkjøp ved sykehus

Miljødepartementet vil bidra til å styrke de grønne innkjøpene i regionene, som i forbindelse med etableringen av de nye regionene har nedtegnet retningslinjer der flere fokuserer spesielt på miljøkrav og bærekraft.

Europeisk og nordisk samarbeid om grønne innkjøp

EUs innsats for grønne innkjøp er innledet eller satt i gang, og Miljøstyrelsen vil overvåke og godkjenne arbeidet. Videre har Nordisk ministerråd satt i gang flere prosjekter for grønne innkjøp der den danske Miljøstyrelsen bidrar.

3.2. Finland

Myndighetene i Finland har besluttet å gå foran med et godt eksempel for å redusere klimaendringene ved å fokusere på miljøpåvirkningen fra samtlige innkjøp i offentlige sektor. Dette målet gjenspeiles i den nye nasjonale handlingsplanen for offentlige innkjøp. Handlingsplanen ble skissert av Arbeids- og økonomidepartementet og Miljødepartementet, i samarbeid med andre departementer, fagorganisasjoner, bedrifter, foreninger, produsenter og entreprenører. Handlingsplanen, som nettopp er lagt frem, vil bidra til at man når målene som er fastsatt i nasjonal lovgivning om at det skal tas hensyn til miljøbelastningen ved offentlige innkjøp.

Handlingsplanen skal bidra til å redusere avfallsmengden, spredning av kjemikalier i miljøet og utslippet av klimagasser. Innkjøp i offentlig sektor skal også fremme bærekraftig bruk av naturressurser og miljøvennlig innovasjon.

Offentlige innkjøp i Finland utgjør rundt EUR 22 milliarder i året, tilsvarende 15 % av landets brutto nasjonalprodukt. Rapporter for Europakommisjonen tyder på at en bærekraftig innkjøpspolitikk i offentlig sektor kan bidra til en betydelig reduksjon i utslippet av klimagasser. Samtidig som problemene i forbindelse med uholdbare forbruksvaner reduseres, kan mer nøysomme og bærekraftige innkjøp også bidra til økt kostnadseffektivitet.

Det er fastsatt mål for fem nøkkelområder innen innkjøp: strømforsyning, tjenesteavtaler, eiendomsforvaltning, elektrisk utstyr og catering.

Målene er som følger:

Andelen av kjøpt strøm basert på fornybar energi skal økes til 31,5 % innen 2010 og til minst 60 % innen 2015.

Lokalene til offentlige myndigheter og nye, offentlig finansierte bygg skal være lavenergibygninger.

Behovet for forflytning av varer og mennesker skal reduseres, og alle vanlige passasjerbiler som kjøpes med offentlige midler, skal ha et CO₂-utslipp på under 130 g/km (75 %) og iblant på under 120 g/km (25 %).

Ved kjøp av tjenester skal miljøbelastningen i hele livssyklusen tas i betraktning, og nordiske og europeiske kriterier for miljømerking skal gjelde.

Bærekraft skal få høyere prioritet ved innkjøp av næringsmidler, og bærekraftig mat skal serveres i kantinene til offentlige myndigheter minst én gang i måneden innen 2010 og én gang i uken innen 2015.

Kriteriene for energibruk og miljømerking skal gjelde for innkjøp av all elektrisk utstyr.

Når det gjelder ledelsens støtte til bærekraftige innkjøp, er det foreslått tiltak som vil pålegge administrasjonssjefer og beslutningstakere en aktiv forpliktelse om å føre en bærekraftig innkjøpspolitikk. Andre tiltak skal øke bevisstheten rundt bærekraftige valg for å fremme nyskapning, samt motivere innkjøpere gjennom økonomiske insitamenter.

I praksis vil organisasjoner i offentlig sektor trenge sine egne miljøstyringssystemer eller -programmer, og kriteriene for bærekraft må integreres i innkjøpsstrategiene og retningslinjene. Arbeidsgruppen anbefaler også at offentlige organer lager egne planer for å redusere det totale energiforbruket og øke andelen fra

fornybare energikilder ved å tenke miljø ved innkjøp, eiendomsforvaltning og transport.

Brukervennlige informasjonssystemer og verktøy kan være til stor hjelp for innkjøpere som baserer avgjørelsene sine på presis informasjon om miljøbelastning og kvalitet på alternative varer og tjenester. Det er behov for en nettbasert databank som omfatter de viktigste kriteriene, anbudsmodeller og beregningsmetoder for livssyklus kostnader. Arbeidsgruppen foreslår også at det opprettes en informasjonstjeneste for miljøteknologi for å støtte offentlige innkjøpere. I mellomtiden bør det opprettes en finansieringsmekanisme som kan bidra til å senke terskelen for offentlige innkjøpsorganisasjoner som vurderer å investere i kostbare, innovative prosjekter innen miljøteknologi. Arbeidsgruppen foreslår også å fastsette et mål for å redusere CO₂-utslippene forbundet med offisiell reisevirksomhet, og at muligheter for utligning av utslippene skal vurderes.

Se også: www.ymparisto.fi/default.asp?node=22445&lan=en

3.3. Sverige

Svenske myndigheter har undertegnet en treårig nasjonal handlingsplan for grønne offentlige innkjøp for 2007–2010. Handlingsplanen omhandler gjeldende status, målene for 2007–2010 og forslag til tiltak for å nå målene.

Mål:

Andelen av offentlige innkjøp med velformulerte miljøkrav skal øke.

Andelen av statlige rammeavtaler med velformulerte miljøavtaler skal øke.

Andelen av velformulerte miljøkrav som regelmessig utgis på statlig nivå, fylkesnivå og kommunalt nivå, skal øke.

Tiltak:

Fastsette nasjonale mål for offentlig forbruk

Styrke kontrollen av offentlige organer

Involvere lokale politikere og ledere

Sørge for at innkjøpere har nødvendig kompetanse

Tilby et effektivt og enkelt innkjøpsverktøy

Det praktiske ansvaret for å implementere handlingsplanen er fordelt mellom flere myndigheter. Hovedansvaret ligger hos det svenske Miljøstyringsrådet, men Naturvårdsverket og de svenske konkurransemyndighetene spiller også en aktiv rolle i implementeringen av handlingsplanen.

Miljøstyringsrådet fungerer som en fagmyndighet som innkjøpere kan henvende seg til for å få råd i forbindelse med miljøkrav. Miljøstyringsrådet skal også støtte kommersielle innkjøpere, for eksempel gjennom kursvirksomhet. Miljøstyringsrådet og Naturvårdsverket skal, under myndighetenes ledelse, delta i arbeidet med å representere Sverige i EU, Norden og annet internasjonalt samarbeid om miljøkrav til offentlige innkjøp.

Naturvårdsverket har hovedansvaret for å overvåke aktivitetene og resultatene i forbindelse med handlingsplanen.

3.4. Norge

I den norske handlingsplanen for 2007–2010 har myndighetene dokumentert sine ambisjoner om miljøvennlige offentlige innkjøp gjennom en egen miljøpolitikk som stiller spesifikke krav til innkjøp innen prioriterte produktgrupper.

Politikken ble innført i januar 2008 og skal integreres i miljøstyringssystemene som er innført i de enkelte sentrale, nasjonale institusjonene. Denne miljøpolitikken skal gjelde for underordnede organer, for eksempel gjennom årlige plan- og budsjettokumenter (på samme måte som innen miljøforvaltning). Politikken vil stille generelle krav til offentlige innkjøp. Myndighetene skal blant annet innføre følgende politiske instrumenter og tiltak:

Det skal innføres en egen miljøpolitikk for offentlige innkjøp, med spesifikke krav for prioriterte produktgrupper. Dato for ikrafttredelse er 1.1.2008.

Statlige institusjoner som står for en betydelig miljøbelastning, vil bli bedt om å implementere et sertifisert miljøstyringssystem fra en

tredjepart, som for eksempel ISO 14001 eller EMAS, for hele eller deler av virksomheten.

Andre departementer og underordnede organer skal, som et minstekrav, ha et enklere miljøstyringssystem, som for eksempel veiledningen til Grønn stat (Grønn stat-prosjektet) som ble utgitt i 2003 og oppdatert i 2007.

Statistikken og rapporteringen om miljøbelastningen fra offentlige innkjøp skal forbedres.

For ytterligere informasjon, se

http://www.regjeringen.no/Upload/MD/Vedlegg/Planer/T-1467_eng.pdf

Direktoratet for forvaltning og IKT har fått ansvaret for å implementere handlingsplanen på nasjonalt nivå.

På lokalt nivå vil det bli etablert teknisk støtte (knutepunkter) i samtlige fylker for å motivere og hjelpe offentlige virksomheter med å implementere handlingsplanen.

4. Materiale og metoder

Miljøkriteriene som fremgår av denne rapporten, er basert på eksisterende kriteriesett som er tilpasset offentlig innkjøp og oppdatert etter behov. Hovedkildene har vært nordiske miljømerker, EU-miljømerker og de nasjonale nettbaserte veiledningssystemene for miljøvennlige offentlig innkjøp, som www.msr.se i Sverige (systemer i Danmark, Finland, Norge og Sverige er beskrevet i NMR 2006, del 1). Det er benyttet spesielle kilder for hoteller og belysning, som for eksempel offentlige rammeavtaler for hoteller i Finland, og utviklingen av kriteriene for disse produktgruppene er derfor beskrevet i vedlegget.

Prinsippene og aspektene som bør vurderes ved utarbeidelse av miljøkriterier for offentlig innkjøp, er beskrevet i NMR 2006, del 2, og er også tatt høyde for i dette arbeidet.

5. Resultat: kriteriesett

Kriteriesettene som er beskrevet her, skal fungere som eksempler for miljøkriterier for offentlige innkjøp. Kriteriesettene er også kalt produktark for grønne offentlige innkjøp.

Såpe og sjampo

Madrasser

Hoteltjenester – inkludert bakgrunnsdokument for grønne offentlige innkjøp

Belysning – inkludert bakgrunnsdokument for grønne offentlige innkjøp

Hvitevarer

Bandasjer

Kontorpaper og konvolutter

Tonerkassetter

5.1. Såpe og sjampo

5.1.1. Navn på og beskrivelse av produktgruppe

Disse retningslinjene dekker sjampo, kremsåpe/dusjsåpe og fast og flytende såpe for profesjonell bruk. Desinfiserende såpe inngår ikke i denne gruppen.

Kriteriesettet er basert på produktspesifikke kriterier for det europeiske miljømerket (blomsten) og det nordiske miljømerket (svanen) (se punkt 5.1.7.).

5.1.2. Miljøpåvirkning – hovedpunkter

Tabell 1.

Påvirkning		Tilnærming
Luftforurensning, ozondannelse (smog), bioakkumulering eller konsekvenser for næringskjeden og skadevirkninger på akvatiske organismer grunnet bruk av visse kjemikalier i produktene	→	Unngå unødig bruk av produkter
Negativ påvirkning på arbeidsdyktigheten til ansatte grunnet bruk av visse kjemikalier i produkter	→	Unngå visse stoffer eller ingredienser i produktene
Avfallsgenerering fra emballasje	→	Redusere mengden emballasje som benyttes Bruke emballasje som kan gjenvinnes Øke bruken av gjenvunnet emballasje

5.1.3. Innkjøpsprosess

Det finnes en rekke forskjellige sjampoer og såper på markedet, og det kan være vanskelig å finne det produktet som gir minst miljøbelastning og samtidig dekker dine behov. Faste såper er normalt tryggere for både helsen og miljøet (grunnet mindre eller ingen konserveringsmidler), men du bør allikevel bruke flytende såpe i situasjoner med høy risiko for spredning av infeksjoner.

Hvis du velger flytende såpe, anbefaler vi at du bruker en dispenser, men forsikre deg om at den også kan kombineres med andre flytende såper enn de som leverandøren av dispensereren anbefaler.

Dersom du skal inngå en tjenesteavtale (for eksempel for rengjøringstjenester) som inkluderer levering av såpe, anbefaler vi en avtale som gir deg mulighet til å bytte ut produkter dersom det skulle oppstå problemer som for eksempel allergi.

5.1.4. Anbefalte kriterier

Definisjon

Sjampo, balsam, dusjsåpe, flytende og fast såpe. Desinfiserende såpe er unntatt.

Tekniske spesifikasjoner

Alle produkter skal samsvare med følgende krav:

Produktet skal ikke oppfylle kravene til klassifisering i henhold til noen av følgende risikofraser ifølge direktiv 67/548/EØF:

- N, R50/53: $(WR50/53/25 \%) \geq 1$
- N, R51/53: $((WR50/53/2,5 \%) + (WR51/53/25 \%)) \geq 1$
- R52/53: $((WR50/53/0,25 \%) + (WR51/53/2,5 \%) + (WR52/53/25 \%)) \geq 1$,
- hvor:
- WR50/53 = vektprosent av ingredienser som kan klassifiseres som R50/53,
- WR51/53 = vektprosent av ingredienser som kan klassifiseres som R51/53,
- WR52/53 = vektprosent av ingredienser som kan klassifiseres som R52/53,
- slipemidler i håndrens er ikke inkludert.

Alle tensider i produktet skal være lett biologisk nedbrytbare.

Innholdet av ingredienser som ikke er lett biologisk nedbrytbare (eller som ikke er testet for aerob biologisk nedbrytbarhet) skal ikke overstige følgende nivåer:

- sjampo, dusjsåpe og flytende såpe: 30 mg/g aktive bestanddeler;
- fast såpe: 15 mg/g aktive bestanddeler;
- balsam: 50 mg/g aktive bestanddeler;

der aktive bestanddeler defineres som vekten av organiske ingredienser i produktet. Beregningen skal gjøres på grunnlag av produktets fullstendige sammensetning. Slipemidler i håndrens inngår ikke i beregningen av aktive bestanddeler.

Alle ingredienser (stoffer eller preparater) som utgjør mer enn 0,010 % av sluttproduktets vekt, skal vurderes. Dette omfatter også alle ingrediensene i samtlige preparater som inngår i produktets sammensetning og utgjør mer enn 0,010 % av sluttproduktets vekt.

Innholdet av ingredienser som ikke kan brytes ned anaerobt (eller som ikke er testet for anaerob biologisk nedbrytbarhet), og som har laveste

akutt giftighet på LC50 eller EC50 < 100 mg/l (tilsvarende klassifiseringsgrensen for R52 i direktiv 67/548/EØF), skal ikke overstige følgende nivåer:

- sjampo, dusjsåpe og flytende såpe: 25 mg/g aktive bestanddeler
- fast såpe: 15 mg/g aktive bestanddeler
- balsam: 50 mg/g aktive bestanddeler

Alle dufttilsetninger skal være fremstilt og håndteres og benyttes i samsvar med retningslinjene til den internasjonale parfymeorganisasjonen (International Fragrance Association).

Organiske fargestoffer skal ikke være potensielt bioakkumulerende. Et fargestoff regnes her for å være potensielt bioakkumulerende dersom den eksperimentelt bestemte biokonsentrasjonsfaktoren (BCF) er > 100. Dersom det ikke finnes noe tilgjengelig BCF-testresultat, kan bioakkumulering påvises ved $\log P_{ow}$ (log oktanol/vannfordelingskoeffisient). Dersom $\log P_{ow}$ er > 3,0, regnes fargestoffet for å være potensielt bioakkumulerende.

Produktet kan kun inneholde biocider av hensyn til holdbarheten og i den mengden som er nødvendig for dette formålet alene. Dette gjelder ikke for tensider, som også kan ha tilsvarende egenskaper som biocider.

Biocider, som enten inngår i selve produktet eller i noen av preparatene som produktet består av, og som tilsettes av hensyn til produktets holdbarhet og oppfyller kriteriene for klassifisering i henhold til risikofrasene R50-53 eller R51-53 ifølge Europaparlamentet og Rådets direktiv 67/548/EØF eller direktiv 1999/45/EF, er kun tillatt dersom de ikke er potensielt bioakkumulerende. Et biocid regnes her for å være potensielt bioakkumulerende dersom biokonsentrasjonsfaktoren (BCF) er > 100, eller, hvis det ikke foreligger noen BCF-resultater, $\log P_{ow}$ (log oktanol/vannfordelingskoeffisient) er > 3.0.

Konserveringsmidler skal ikke frigi stoffer som er klassifisert i henhold til kriterium 8a i EUs blomstkriterier for såpe, sjampo og balsam (2007/506/EF).

Følgende krav gjelder for alle ingredienser (stoffer eller preparater) som utgjør mer enn 0,010 % av vekten til sluttproduktet. Dette omfatter også alle ingrediensene i alle preparater som inngår i produktets sammensetning og utgjør mer enn 0,010 % av sluttproduktets vekt.

- Ingen vesentlige bestanddeler skal være klassifisert som kreftfremkallende, mutagenfremkallende eller reproduksjonsskadelige, og dette gjelder også regler for selvklassifisering i klasse III.
- Følgende ingredienser skal verken inngå i selve produktet eller i noen av preparatene som produktet består av:

- alkylfenoletoksyler (APEO) og andre alkylfenolderivater
- NTA (nitrilotriacetat)
- Borsyre, borater og perborater
- nitromoskus og polysyklisk moskus
- Etylendiamintetraeddiksyre (EDTA) og dennes salter og ikke lett biologisk nedbrytbare fosfonater kan kun tilsettes fast såpe, og innenfor en øvre grense på 0,6 mg/g aktive bestanddeler.

All emballasje skal samsvare med følgende krav:

Vekt/innhold-forholdet (WCR) skal være under 0,30 g emballasje per gram produkt og beregnes på følgende måte:

$$WCR = \sum ((W_i + N_i) / (D_i \times r))$$

hvor:

- W_i = vekten (i gram) på emballasjekomponenten i (dette gjelder både for primær og sekundær emballasje), inkludert etiketter.
- N_i = vekten (i gram) på emballasjekomponenter som kommer fra ikke-gjenvunnet materiale (dette gjelder både for primær og sekundær emballasje). Hvis emballasjekomponenten ikke inneholder resirkulert materiale, vil N_i være lik W_i .
- D_i = vekten i gram på produkter som emballasjekomponenten inneholder.
- r = returnummer, det vil si antall ganger emballasjekomponenten brukes til samme formål gjennom et retur- eller refillsystem (som standard er r lik 1 hvis ingen gjenbruk forekommer). Hvis emballasjen brukes på nytt, er r lik 20 for plast og 10 for bølgepapp med mindre søkeren kan dokumentere et høyere tall.
- For at ulike deler av emballasjen skal kunne identifiseres for gjenvinning, skal plastdeler i primæremballasjen merkes i henhold til DIN 6120, del 2 eller tilsvarende. Hetter og pumper er unntatt fra dette kravet.

Emballasjen skal utformes slik at det er enkelt å dosere korrekt, for eksempel ved å sørge for at åpningen øverst ikke er for stor.

Emballasjen skal verken inneholde tilsetningsstoffer basert på kadmium eller kvikksølv eller forbindelser som inneholder disse elementene, eller tilsetningsstoffer som ikke oppfyller kriterium 8 i EUs blomstkrav for såpe, sjampo og balsam (2007/506/EF).

Utvelgelseskriterier

Ikke relevant.

Tildelingskriterier

Samsvarer produktet med følgende kriterier?

Ingen vesentlige bestanddeler (bortsett fra duftstoffer) er klassifisert som sensibiliserende, Xi, med R42 og/eller R43, dette gjelder også regler for selvklassifisering.

Produkter beregnet på babyer/spedbarn er ikke tilsatt parfyme.

Parfymestoffer som er klassifisert som sensibiliserende, Xi, med R42 og R43 (dette gjelder også regler for selvklassifisering) forekommer ikke i større mengde enn 0,010 % (100 ppm).

Emballasje (inkludert etiketter) inneholder ikke PVC eller plast basert på andre typer klorert materiale.

Avtalevilkår

Dataark om produktsikkerhet skal følge med produktene.

Verifikasjon

Verifikasjon og dokumentasjon skal kunne spores tilbake til produktene som er kjøpt inn, og kan kreves fremlagt i forbindelse med anbudet eller en oppfølging.

Dokumentasjonen kan utarbeides på flere nivåer, men den mest pålitelige og troverdige metoden er tredjepartsverifikasjon. Du har normalt all rett til å be tilbyder/leverandør om å fremlegge bevis på at slik verifikasjon er utført. Dokumentasjonen kan være en tredjepartsverifikasjon, for eksempel miljømerking i henhold til ISO 14024 eller EPD i henhold til ISO 14025. Andre former for verifikasjon er andrepartsverifikasjon eller egne kvalitets- eller kontrollsystemer, leverandøravtaler og så videre, for eksempel erklæringer i samsvar med ISO 14021 eller tilsvarende former for verifikasjon.

5.1.5. Kostnadshensyn

(Ingen tekst her.)

5.1.6. Relevant europeisk miljølovgivning

Kommisjonen har opprettet en hjemmeside for aktuell europeisk lovgivning om farlige stoffer:

http://ec.europa.eu/environment/chemicals/dansub/home_en.htm.

Her finner du detaljert informasjon om den mest aktuelle lovgivningen, som for eksempel:

Rådskonklusjon 67/548/EØF av 27. juni 1967 om tilnærming av lover, forskrifter og administrative bestemmelser om klassifisering, emballering og merking av farlige stoffer.

Europaparlamentet og Rådets direktiv 1999/45/EF av 31. mai 1999 om medlemsstatenes tilnærming av lover, forskrifter og administrative bestemmelser om klassifisering, emballering og merking av farlige preparater.

5.1.7. Informasjonskilder

Alle foreslåtte kriterier i dette dokumentet er basert på miljømerkingskriteriene for det europeiske miljømerket (blomsten) og/eller det nordiske miljømerket (svanen).

Blomsten

Kommisjonsbeslutningen av 21. juni 2007 om økologiske kriterier for tildeling av fellesskapets miljømerke til såpe, sjampo og balsam (*kunngjort under dokument nummer C (2007) 3127*) (Tekst med EØS-relevans) (2007/506/EC).

http://ec.europa.eu/environment/ecolabel/product/pg_soapsshampoos_en.htm

Svanen

Svanemerking av sjampo, balsam, dusjsåpe og flytende og fast såpe versjon 3.2, 18. mars 2004 – 31. mars 2010.

<http://www.ecolabel.dk/producenter/kriterier/kriterieliste/kriteriedetaljer?maerke=Svanen&produktgruppe=27>

5.2. Madrasser

5.2.1. Navn på og beskrivelse av produktgruppe

Disse retningslinjene gjelder for madrasser.

Kriteriesettet er basert på de produktspesifikke kriteriene for det europeiske miljømerket (blomsten) (se punkt 5.2.7.).

5.2.2. Miljøpåvirkning – hovedpunkter

Tabell 2.

Påvirkning		Tilnærming
Luftforurensning, ozondannelse (smog), bioakkumulering eller konsekvenser for næringskjeden og skadevirkninger på akvatiske organismer grunnet bruk av visse kjemikalier i produktene	→	Bruke materialer som er produsert på en mer bærekraftig måte (basert på en livssyklusanalyse)
Negativ påvirkning på arbeidsdyktigheten grunnet fare for spillgass med potensielt skadelige kjemikalier	→	Begrense bruken av miljøgiftige forbindelser Begrense nivået av giftige rester
Avfallsgenerering fra produksjon, bruk og avhending av produkter og emballasje	→	Bruke emballasje som kan gjenvinnes

5.2.3. Innkjøpsprosess

(Ingen tekst her.)

5.2.4. anbefalte kriterier

Definisjon

Produktgruppen "madrasser" omfatter følgende:

Et produkt som samsvarer med følgende madrassdefinisjon:

Et underlag til å sove eller hvile på innendørs. Produktet består av et stofftrekk som er fylt med materiale, og det kan plasseres på en eksisterende, støttende sengestruktur.

Fyllet i madrassen, som kan være skumgummi (lateks), skumplast (polyuretan) og fjærer. En fjærmadrass er definert som et polstret sengeunderlag av fjærer og fyll.

Alle tresengebunner som støtter madrassen.

Madrasser med avtakbare og/eller vaskbare trekk inngår i produktgruppen. Produktgruppen omfatter ikke oppblåsbare madrasser, vannmadrasser, madrasser som hører inn under direktivet for medisinsk utstyr, eller produkter for utendørs bruk. **Merk:** Madrasser som brukes på institusjoner og sykehus, er ikke nødvendigvis unntatt. Kun madrasser som er klassifisert under direktivet for medisinsk utstyr, er unntatt.

Tekniske spesifikasjoner

Tilbyderen må kunne legge frem en analyse som viser hvor stor prosentandel følgende materialer utgjør av vekten på sluttproduktet:

skumgummi (lateks)

skumplast (polyuretan)

kokosnøttfiber

trevirke

tekstil

Skumgummi (lateks)

Merk: Følgende kriterier må kun oppfylles dersom lateks utgjør mer enn 5 % av madrassens totalvekt.

Ekstraerbare tungmetaller: konsentrasjonen skal ikke overstige følgende verdier:

antimon	0,5 ppm
arsenikk	0,5 ppm
bly	0,5 ppm
kadmium	0,1 ppm
krom (totalt)	1,0 ppm
kobolt	0,5 ppm
kobber	2,0 ppm
nikkel	1,0 ppm
kvikksølv	0,02 ppm

Formaldehyd: Konsentrasjonen av formaldehyd skal ikke overstige 20 ppm målt med EN ISO 14184-1. Alternativt skal konsentrasjonen ikke overstige 0,005 mg/m³ målt med klimakammermetoden.

Flyktige organiske forbindelser (VOC): Konsentrasjonen av flyktige organiske forbindelser skal ikke overstige 0,5 mg/m³. Flyktige organiske

forbindelser er her definert som alle organiske forbindelser som ved 293,15 K har et damptrykk på 0,01 kPa eller mer, eller som har tilsvarende flyktighet under bestemte bruksforhold.

Fargestoffer, pigmenter, flammehemmere og hjelpekjemikalier: Alle fargestoffer, flammehemmere og hjelpekjemikalier som benyttes, skal oppfylle følgende kriterier:

- **Urenheter i fargestoffer – fargestoffer med fiberaffinitet (oppløselige eller uoppløselige):** Nivået av ioniske urenheter i fargestoffer som benyttes, skal ikke overstige følgende: Ag 100 ppm; As 50 ppm; Ba 100 ppm; Cd 20 ppm; Co 500 ppm; Cr 100 ppm; Cu 250 ppm; Fe 2 500 ppm; Hg 4 ppm; Mn 1 000 ppm; Ni 200 ppm; Pb 100 ppm; Se 20 ppm; Sb 50 ppm; Sn 250 ppm; Zn 1 500 ppm. Alle metaller som utgjør en integrert del av fargemolekylet (for eksempel metallkompleksfargestoff, reaktive farger og så videre), skal ikke tas med i vurderingen av hvorvidt produktet samsvarer med disse verdiene, som kun gjelder for urenheter.
- **Urenheter i pigmenter:** Uoppløselig fargestoff uten fiberaffinitet: Nivået av ioniske urenheter i pigmenter som benyttes, skal ikke overstige følgende: As 50 ppm; Ba 100 ppm, Cd 50 ppm; Cr 100 ppm; Hg 25 ppm; Pb 100 ppm; Se 100 ppm Sb 250 ppm; Zn 1 000 ppm.
- **Krombeis:** Krombeis er ikke tillatt.
- **Azofargestoff:** Det skal ikke benyttes azofargestoff som kan binde seg til noen av følgende aromatiske aminer (CAS-nummer er oppgitt i parentes):

4-aminodifenyl	(92-67-1)
benzidin	(92-87-5)
4-klor-o-toluidin	(95-69-2)
2-naftylamin	(91-59-8)
o-aminoazotoluen	(97-56-3)
2-amino-4-nitrotoluen	(99-55-8)
p-kloranilin	(106-47-8)
2,4-diaminoanisol	(615-05-4)
4,4'-diaminodifenylmetan	(101-77-9)
3,3'-diklorbenzidin	(91-94-1)
3,3'-dimetoksibenzidin	(119-90-4)

3,3'-dimetylbenzidin	(119-93-7)
3,3'-dimetyl-4,4'-	(838-88-0)
p-cresidin	(120-71-8)
4,4'-metylenbis-(2-kloranilin)	(101-14-4)
4,4'-oksidanilin	(101-80-4)
4,4'-tiodianilin	(139-65-1)
o-toluidin	(95-53-4)
2,4-diaminotoluen	(95-80-7)
2,4,5-trimetylanilin	(137-17-7)
4-aminoazobenzen	(60-09-3)
o-anisidin	(90-04-0)
2,4-xyloidin	
2,6-xyloidin	

- Fargestoffer som er kreftfremkallende, mutasjonsfremkallende eller reproduksjonsskadelige: Følgende fargestoffer skal ikke benyttes:

CI Basic Red 9

CI Disperse Blue 1

CI Acid Red 26

CI Basic Violet 14

CI Disperse Orange

CI Direct Black 38

CI Direct Blue 6

CI Direct Red 28

CI Disperse Yellow 3

- Det er ikke tillatt å benytte fargestoffer eller fargepreparater der mer enn 0,1 % av totalvekten er stoffer som på tidspunktet da de brukes, er tildelt eller kan tildeles noen av følgende risikofraser (eller kombinasjoner av disse):
-

R40 (mulig fare for kreft);
R45 (kan forårsake kreft);
R46 (kan forårsake arvelige skader);
R49 (kan forårsake kreft ved innånding);
R60 (kan skade forplantningsevnen);
R61 (kan gi fosterskader);
R62 (mulig fare for skade på
R63 (mulig fare for fosterskader); eller
R68 (mulig fare for varig helseskade);

som fastsatt i rådsdirektiv 67/548/EØF av 27. juni 1967 om tilnærming av lover, forskrifter og administrative bestemmelser om klassifisering, emballering og merking av farlige stoffer (1), og senere endringer.

- Mulig sensibiliserende fargestoffer: Følgende fargestoffer skal ikke brukes:

CI Disperse Blue 3	CI 61 505
CI Disperse Blue 7	CI 62 500
CI Disperse Blue 26	CI 63 305
CI Disperse Blue 35	
CI Disperse Blue 102	
CI Disperse Blue 106	
CI Disperse Blue 124	
CI Disperse Brown 1	
CI Disperse Orange 1	CI 11 080
CI Disperse Orange 3	CI 11 005
CI Disperse Orange 37	
CI Disperse Orange 76	
(før Orange 37)	
CI Disperse Red 1	CI 11 110
CI Disperse Red 11	CI 62 015
CI Disperse Red 17	CI 11 210
CI Disperse Yellow 1	CI 10 345
CI Disperse Yellow 9	CI 10 375

CI Disperse Yellow 39

CI Disperse Yellow 49

- Det er generelt sett ikke tillatt å bruke fargestoffer, pigmenter eller noen hjelpekjemikalier som på tidspunktet da de benyttes, er tildelt eller kan tildeles noen av følgende risikofraser (eller kombinasjoner av disse):

R40, R42, R 43, R45, R46, R49,R50, R51, R52, R53, R60, R61, R62, R63 eller R68,

i henhold til direktiv 67/548/EØF.
- **Flammehemmere:** Det er ikke tillatt å bruke flammehemmende stoffer eller preparater som på tidspunktet da de benyttes, er tildelt eller kan tildeles noen av følgende risikofraser (eller kombinasjoner av disse):

R40, R42, R 43, R45, R46, R49,R50, R51, R52, R53, R60, R61, R62, R63 eller R68,

i henhold til direktiv 67/548/EØF.
- Halogenerte eller bromerte flammehemmere skal ikke benyttes.
- Det er generelt sett kun tillatt å benytte flammehemmere som er registrert hos Det europeiske kjemikalierådet (ECHA), ifølge Europaparlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 1907/2006 av 18. desember 2006 om registrering, evaluering, autorisasjon og restriksjon av kjemikalier (REACH) (OJ L 396 30.12.2006 s. 1). Inntil registrering hos ECHA er mulig, skal leverandører av flammehemmere fremlegge en erklæring om at informasjonen som er påkrevd for en REACH-registreringsdokument, er tilgjengelig, og kvaliteten skal samsvare med kravene i vedlegg V og VII–X til forordning 1907/2006, og det skal påvises at ingen klassifisering for noen av risikofraser over, kan forekomme. Leverandøren skal også forplikte seg til å registrere produktet hos REACH så snart som mulig.

Metallkompleksfargestoff: Metallkompleksfargestoff basert på kobber, bly, krom eller nikkel skal ikke benyttes.

Klorfenoler: Ingen klorfenoler (salter og estere) skal forekomme i konsentrasjoner på over 0,1 ppm, bortsett fra for mono- og diklorfenol (salter og etere), som ikke skal overstige 1 ppm.

Butadien: Konsentrasjonen av butadien skal ikke overstige 1 ppm.

Nitrosamin: Konsentrasjonen av N-nitrosaminer skal ikke overstige 0,0005 mg/m³ målt med klimakammermetoden.

Skumplast (polyuretan)

Merk: Følgende kriterier må kun oppfylles dersom skumplast utgjør mer enn 5 % av madrassens totalvekt.

Ekstraherbare tungmetaller: samme krav som for skumgummi (lateks).

Formaldehyd: samme krav som for skumgummi (lateks).

Flyktige organiske forbindelser (VOC): samme krav som for skumgummi (lateks).

Fargestoffer, pigmenter, flammehemmere og hjelpekjemikalier: samme krav som for skumgummi (lateks).

Metallkompleksfargestoff: samme krav som for skumgummi (lateks).

Organisk tinn: Monoorganiske, diorganiske eller triorganiske tinnforbindelser skal ikke benyttes.

Esemidler: CFC, HCFC, HFC, metylenklorid eller noen form for halogenerte organiske forbindelser skal ikke brukes som esemidler eller tilleggsesemidler.

Ståltråder og fjærer

Avfetting: Dersom avfetting og/eller rengjøring av ståltråder og/eller fjærer utføres med organiske løsemidler, skal det benyttes et lukket rengjørings-/avfettingssystem.

Galvanisering: Fjærer skal ikke være dekket av et galvanisk belegg.

Kokosnøttfiber

Merk: Følgende kriterier må kun oppfylles dersom kokosnøttfiber utgjør mer enn 5 % av madrassens totalvekt.

Hvis kokosnøttfiberen er gummert, gjelder samme kriterier som for skumgummi (lateks).

Trevirke: bærekraftig skogdrift

Alt nytt trevirke fra skog skal komme fra skoger som forvaltes i tråd med prinsippene og tiltakene for å sikre god skogsforvaltning.

I Europa skal de ovennevnte prinsippene og tiltakene minst tilsvare definisjonen for bærekraftig skogdrift som ble vedtatt i resolusjon 1 på den 2. ministerkonferansen om skogvern i Europa (Helsingfors, 16.–17. juni 1993), de paneuropeiske operasjonelle retningslinjene for bærekraftig skogdrift, godkjent på den 3. ministerkonferansen om vern av skogene i Europa (Lisboa, 2.–4. juni 1998) og de forbedrede

paneuropeiske indikatorene for bærekraftig skogdrift, som ble vedtatt på MCPFE-ekspertmøtet 7.–8. oktober 2002 og fikk støtte på den 4. ministerkonferansen om skogvern i Europa (Wien, 28.–30. april 2003). Utenfor Europa skal de minst tilsvare UNCEDs skogprinsipper (Rio de Janeiro, juni 1992) og, hvis aktuelt, kriteriene og retningslinjene for god skogsforvaltning, som er vedtatt i henhold til respektive internasjonale og regionale tiltak (ITTO, Montreal Process, Tarapoto Process, UNEP/FAO Dry-Zone Africa Initiative).

Minst 70 % av nytt trevirke fra skog skal komme fra skoger med bærekraftig skogdrift, og som er godkjent av uavhengige tredjepartsordninger for skogsertifisering, basert på kriteriene i paragraf 15 i rådsresolusjonen av 15. desember 1998 om skogsstrategien i EU og videreutvikling av denne.

Trevirke fra skoger som ikke er sertifisert som bærekraftig forvaltede skoger, skal ikke komme fra

- skog der det er strid om landrettighetene, eller fra urskog
- ulovlig hogst

Ulovlig hogget trevirke: trevirke som er hogget, omsatt eller transportert på en måte som bryter med gjeldende nasjonale bestemmelser og internasjonale avtaler. (Slike bestemmelser kan for eksempel gjelde CITES-arter, hvitvasking av penger, korrupsjon, bestikkelser og andre relevante nasjonale bestemmelser. Disse emnene er omtalt i Kommisjonens informasjon om en EU-handlingsplan for FLEGT (om ulovlig hogst og handel).

- Genmodifiserte trær:

Trevirke fra genmodifiserte trær der den genetiske strukturen bevisst er endret på ulike måter (en definisjon av genmodifisering finnes i direktiv 2001/18/EF om bevisst utsetting av genmodifiserte organismer i miljøet). Vær oppmerksom på at dette ikke utelukker tradisjonelle treplantingsprogrammer, siden disse ikke regnes som en del av teknikken for genmodifisering.

- **Usertifiserte skoger med høy bevaringsverdi:** Skoger med høy bevaringsverdi er skoger som faller inn under ett eller flere av følgende punkter:

- a) skogområder med globalt, regionalt eller nasjonalt betydelige:

- konsentrasjoner av biologisk mangfold (for eksempel endemisme, truede arter, refugier); og/eller
 - store skoger på landskapsnivå, som ligger innenfor eller omfatter driftsenheten, der levedyktige populasjoner av de fleste eller alle naturlig forekommende arter lever i naturlige mønstre av fordeling og tallrikhet
- b) skogområder som inngår i eller inneholder truede eller sårbare økosystemer
- c) skogområder som har grunnleggende, naturlige, kritiske funksjoner (for eksempel vern av vannskillere, erosjonskontroll)
- d) skogområder som er avgjørende for å dekke de grunnleggende behovene i lokalsamfunn (for eksempel overlevelse, helse) og/eller er kritiske for lokalsamfunnets tradisjonelle kulturidentitet (områder som i samarbeid med slike lokalsamfunn er tilkjent kulturell, økologisk, økonomisk eller religiøs betydning)

Trevirke: Formaldehydutslipp fra ubehandlet trevirke

Trebasert materiale som sponplater og fiberplater er kun tillatt i møbler dersom de samsvarer med følgende krav:

- Sponplater: Utslipet av formaldehyd fra ubehandlede sponplater, det vil si før bearbeiding eller overflatebehandling, skal ikke overstige 50 % av terskelverdien som ville muliggjort klassifisering som E1 i henhold til standard EN 312-1.
- Fiberplater: Formaldehyd målt i fiberplater, skal ikke overstige 50 % av terskelverdien som ville muliggjort A-klassifisering i henhold til EN 622-1.
- Fiberplater i klasse A vil imidlertid godtas dersom de ikke utgjør mer enn 50 % av den totale treandelen og de trebaserte materialene i produktet.

Tekstiler (fiber og stoff)

Tekstiler skal samsvare med kjernekriteriene som er beskrevet i produktarket for tekstiler:

http://ec.europa.eu/environment/gpp/toolkit_en.htm

Lim

Lim som inneholder organiske løsemidler, skal ikke benyttes. (Dette kriteriet gjelder ikke for lim som brukes ved tilfeldige reparasjoner.) Flyktige organiske forbindelser er her definert som alle organiske forbindelser som ved 293,15 K har et damptrykk på 0,01 kPa eller mer, eller som har tilsvarende flyktighet under bestemte bruksforhold.

Limet skal ikke være klassifisert under følgende setninger:

kreftfremkallende (R45, R49, R40)

kan forårsake arvelige skader (R46, R40)

kan skade forplantningsevnen eller gi fosterskader (R60–63)

giftig (R23–R48) i henhold til bestemmelsene for klassifisering og merking av farlige kjemikalier i noen av EUs klassifiseringssystemer (1999/45/EF)

Totalt VOC- og SVOC-utslipp fra hele madrassen

Det totale VOC-utslippet fra hele madrassen skal ikke overstige følgende utslippsverdier (tabell X) i testkammeret, i tråd med prosessen som AgBB utviklet i 2005 for vurdering av helserisiko forbundet med utslipp av flyktige organiske forbindelser (VOC) fra byggeprodukter. (Finnes på www.umweltbundesamt.de/building-products/agbb.htm)

Tabell X.

Stoff	Sluttverdi dag 7	Sluttverdi dag 28
Formaldehyd	< 60 µg/m ³ (<0,05 ppm)	< 60 µg/m ³ (<0,05 ppm)
Andre aldehyder	< 60 µg/m ³ (<0,05 ppm)	< 60 µg/m ³ (<0,05 ppm)
Totalt for organiske forbindelser (retensjonsrate: C6–C16)	< 500 µg/m ³	< 200 µg/m ³
Totalt for organiske forbindelser (retensjonsrate over C16)	< 100 µg/m ³	< 40 µg/m ³

Holdbarhet

Høydetap: Høydetapet skal være under 15 %.

- Tap av fasthet: Tap av fasthet skal være under 20 %.

Verifikasjon:

Søkeren skal fremlegge en testrapport basert på testmetode EN 1957. Tap av høyde og fasthet er differansen mellom de første målene (100 sykluser) og målene etter at holdbarhetstesten er fullført (30 000 sykluser).

Krav til emballasje

Emballasjen som benyttes,

skal være teknisk resirkulerbar

skal merkes med plasttype i henhold til ISO 11469

Verifikasjon

Det europeiske miljømerket vil godtas som bevis på samsvar med gjeldende bestemmelser, og det samme vil eventuelle andre former for bevis, som tekniske dokumenter fra produsenten eller en testrapport fra en anerkjent instans.

Dokumentasjonen skal kunne spores tilbake til produktene som er kjøpt inn, og kan kreves fremlagt i forbindelse med anbudet eller en oppfølging. Dokumentasjonen kan utarbeides på flere nivåer, men den mest pålitelige og troverdige metoden er tredjepartsverifikasjon. Du har normalt all rett til å be tilbyder/leverandør om å fremlegge bevis på at slik verifikasjon er utført. Dokumentasjonen kan være en tredjepartsverifikasjon, for eksempel miljømerking i henhold til ISO 14024 eller EPD i henhold til ISO 14025. Andre former for verifikasjon er andrepartsverifikasjon eller egne kvalitets- eller kontrollsystemer, leverandøravtaler og så videre, for eksempel erklæringer i samsvar med ISO 14021 eller tilsvarende former for verifikasjon.

Notat om innføring og produkttilgjengelighet

Da det foreløpig finnes få produkter med det europeiske miljømerket for madrasser på markedet, bør myndighetene gjennomføre en markedsundersøkelse om priser og tilgjengelighet før de innfører disse kriteriene i spesifikasjonene. Alternativt kan de benyttes som tildelingskriterier.

Utvelgelseskriterier

Ikke relevant.

Tildelingskriterier

Økologisk bomull: Det vil tildeles poeng for vektandelen av bomull eller andre naturfibere som er produsert økologisk og inngår i sluttproduktet. Tilbyderen bør oppgi hvor stor andel økologisk bomull utgjør av vekten på sluttproduktet. Med betegnelsen økologisk bomull menes bomull som er produsert i samsvar med EU-forordningen 2092/91 av 24. juni 1991 om økologisk produksjonsmetode for landbruksprodukter. Det vil tildeles poeng til produkter med en høyere vektandel av økologisk bomull.

Verifikasjon:

Leverandøren skal fremlegge et opprinnelsesbevis for bomullen som er brukt, og at den er fremstilt økologisk. Dette kan være EU-merket eller godkjente nasjonale merker for økologisk produksjon.

Trevirke: Det vil tildeles poeng til produkter der trevirket samsvarer med FSC eller PEFC.

Verifikasjon:

Leverandøren skal fremlegge tilstrekkelig bevis på at kriteriene er oppfylt, som for eksempel sertifikater som bekrefter beviskjeden for at trevirke er FSC- eller PEFC-sertifisert, eller andre former for bevis på eller garanti for at gjeldende kriterier er oppfylt.

Emballasje: Det vil tildeles poeng til klorfri emballasje.

5.2.5. *Kostnadshensyn*

(Ingen tekst her.)

5.2.6. *Relevant europeisk miljølovgivning*

Den mest relevante lovgivningen er følgende:

Rådsdirektiv 67/548/EØF av 27. juni 1967 om tilnærming av lover, forskrifter og administrative bestemmelser om klassifisering, emballering og merking av farlige stoffer.

Europaparlamentet og Rådets direktiv 1999/45/EF av 31. mai 1999 om medlemsstatenes tilnærming av lover, forskrifter og administrative bestemmelser om klassifisering, emballering og merking av farlige preparater.

5.2.7. *Informasjonskilder*

Alle kriterier i dette dokumentet er basert på gjeldende kriterier for det europeiske miljømerket (blomsten) for madrasser, samt på et utkast til nye kriterier:

Kommisjonsvedtak om etablering av reviderte økologiske kriterier for tildeling av unionens miljømerke til madrasser, og endring av vedtak 98/634/EF (vedtak med EØS-relevans) (2002/740/EF). (Gyldig til 31. desember 2009 ved 2008/962/EF).

5.3. Hotelltjenester

5.3.1. Navn på og beskrivelse av produktgruppe

Disse retningslinjene gjelder for innkjøp av hotelltjenester.

Hotellkriteriene er basert på kriteriene for EUs miljømerke for overnattingstjenester og det nordiske miljømerket for hoteller og vandrehjem, samt på Hansel Oys kjøp av hotelltjenester våren 2007, som utgjør rammeavtalen for Finland. Det finnes ytterligere informasjon under punkt 5.3.7 og i vedlegg 1 i TemaNord-rapporten.

Det er to kriteriesett for hotelltjenester. "Kjernekrterier" dekker de viktigste formene for miljøbelastning. "Omfattende kriterier" er et mer detaljert kriteriesett og inneholder mer krevende kriterier enn kjernekrteriene.

5.3.2. Miljøpåvirkning – hovedpunkter

Tabell 3.

Påvirkning		Tilnærming
Klimaendring grunnet energiforbruk	→	Redusere energiforbruket tilknyttet oppvarming av bygninger og elektrisk utstyr, prioritere fornybare energikilder og fremme kommunikasjon og informasjon om miljø gjennom miljøstyringssystemer
Klimaendring grunnet metanutslipp (klimagass) fra matavfall på fyllplasser	→	Redusere og sortere/gjenvinne/kompostere matavfall i større grad
Mangel på ikke-fornybare energikilder (for eksempel olje og uran)	→	Redusere energiforbruket tilknyttet oppvarming av bygninger og elektrisk utstyr, prioritere fornybare energikilder og fremme kommunikasjon og informasjon om miljø gjennom miljøstyringssystemer
Mangel på ikke-fornybare kilder og ressurser samt miljøbelastning fra produksjon av både ikke-fornybare og fornybare kilder	→	Redusere avfallsmengden, sortere og gjenvinne avfall på en bedre måte, fremme kommunikasjon og informasjon om miljø gjennom miljøstyringssystemer
Forurensning av overvann, grunnvann og jord	→	Korrekt behandling av avløpsvann og separat innsamling av farlige bestanddeler

5.3.3. Innkjøpsprosess

Miljøkriteriene kan integreres i anbudsdokumentene. Ved valg av hoteller fra en rammeavtale kan aspektene under legges til grunn og skal fortrinnsvis føres opp for hver avtale i priskatalogen over rammeavtaler.

5.3.4. Anbefalte kriterier

Kjernekrterier:

Definisjon

Miljøvennlige hotelltjenester.

Tekniske data

Ingen tekniske spesifikasjoner i kjernekrteriene.

Utvelgelseskrteriier

Ingen utvelgelseskrteriier i kjernekrteriene.

Tildelingskrteriier

Er belysningen behovsstyrt i minst 80 % av hotellrommene (slik at automatiske systemer skrur av lyset når gjestene forlater rommet)?

Ja _____ (poeng: 1)

Nei _____ (poeng: 0)

Vet ikke _____ (poeng: 0)

Verifikasjon:

Egenerklæring over

Er det montert såpe- og sjampodispensere i minst 90 % av gjesterommene (slik at det ikke er behov for engangsforpåkninger med såpe og sjampo)?

Ja _____ (poeng: 1)

Nei _____ (poeng: 0)

Vet ikke _____ (poeng: 0)

Verifikasjon:

Egenerklæring over.

Har gjestene mulighet til å sortere avfallet på rommet i minst tre forskjellige beholdere som deretter samles inn og håndteres i henhold til lokale lover og systemer for avfallsbehandling? Finnes det instruksjoner som ber gjestene om å sortere avfallet og forklarer hvordan de skal gjøre det?

Ja _____ (poeng: 1)

Nei _____ (poeng: 0)

Vet ikke _____ (poeng: 0)

Verifikasjon:

Egenerklæring over, og også en erklæring under om hvilket avfall gjestene kan sortere på rommene:

Oppfyller hotellet kriteriene for EUs miljømerke for overnattingstjenester eller kriteriene for det nordiske miljømerket for hoteller og vandrehjem (unntatt krav om miljøstyringsystemer)?

Ja _____ (poeng: 5)

Nei _____ (poeng: 0)

Vet ikke _____ (poeng: 0)

Vær oppmerksom på at kriteriene for miljøstyringsystemer er unntatt her. Disse kriteriene er omtalt i kapittelet om miljøstyring i kriteriedokumentet for det nordiske miljømerket, samt i kapittelet "General management" i kriteriedokumentet for EUs miljømerke.

Verifikasjon:

Hvis svaret var ja, skal verifikasjonstype oppgis under.

Hotellet har lisens til å bruke følgende miljømerke: _____.

Hotellet har ikke lisens til å bruke miljømerket, men det oppfyller kriteriene. Vedlagt følger en liste over kriteriene for miljømerking, og her fremgår det tydelig at hotellet oppfyller samtlige kriterier, noe som underbygges gjennom relevante testrapporter og tekniske dokumenter, som også er vedlagt. _____

Vær oppmerksom på at dette er offentlig informasjon.

Informasjonen kan kontrolleres i løpet av avtaleperioden, og feilaktig informasjon vil bli regnet som avtalebrudd.

Informasjon om kriteriene for miljømerking: Kriteriedokumentene for EUs miljømerke og det nordiske miljømerket finnes på Internett.

- EUs miljømerke:
http://ec.europa.eu/environment/ecolabel/product/pg_tourism_en.htm#criteria
- Nordisk miljømerke:
www.svanen.nu/Default.aspx?tabName=CriteriaDetailEng&menuItemID=&pgr=72

Avtalevilkår

Innen to år etter at avtalen er undertegnet, skal leverandøren kunne vise til en innsats for å øke energieffektiviteten ved og redusere klimabelastningen fra bygningene som benyttes til overnatting. Dette kan for eksempel være at en profesjonell energirevisor har foretatt en energirevisjon, og at anbefalte tiltak er iverksatt i etterkant.

Verifikasjon:

Rapporten til den profesjonelle revisoren og en rapport over iverksatte tiltak eller annen tilsvarende verifikasjon skal sendes til kjøperen innen to år etter at avtalen ble undertegnet.

Omfattende kriterier:

Definisjon

Miljøvennlige hotelltjenester

Tekniske spesifikasjoner

Elektrisitet fra fornybare kilder: Minst 22 % av elektrisiteten skal komme fra fornybare energikilder, som definert i Europaparlamentets og Rådets direktiv 2001/77/EF av 27. september 2001 om fremme av elektrisitet som er produsert fra fornybare energikilder i det indre elektrisitetmarkedet. Dette kriteriet gjelder kun for overnattingssteder med tilgang til et marked som tilbyr fornybar energi.

Verifikasjon:

Leverandøren skal legge frem en erklæring fra (eller avtale med) strømlleverandøren der typen fornybar(e) energikilde(r) fremgår. Verifikasjonen skal også vise hvor stor andel av elektrisiteten som leveres, som kommer fra fornybare kilder, og gi en indikasjon på hvor stor andel leverandøren har mulighet til å levere. I henhold til direktiv 2001/77/EF skal fornybare energikilder tolkes som fornybare ikke-fossile energikilder (vindenergi, solenergi, geotermisk energi, tidevannsenergi, vannenergi, biomasseenergi, energi fra deponigass, energi fra gass fra renseanlegg for avløpsvann og biogassenergi).

Vannstrøm fra kraner og dusjer og vannsparing på bad og toaletter: Vannstrømmen fra kraner og dusjer, bortsett fra badekarkraner, skal ikke overstige 12 liter per minutt. På bad og toaletter skal det finnes tilstrekkelig informasjon til gjestene om hvordan de kan hjelpe overnattingsstedet med å spare vann.

Verifikasjon:

Egenerklæring og en kopi av informasjonen til gjestene.

Avløpsvannbehandling og plan for avløpsvann: Alt avløpsvann skal behandles. Dersom det ikke er mulig å koble til det lokale avløpssystemet og rensenanlegget, skal overnattingsstedet ha sitt eget rensesystem som oppfyller kravene i gjeldende lokal, nasjonal eller europeisk lovgivning.

Overnattingsstedet skal be de lokale myndighetene om et eksemplar av planen for avløpsvann og følge denne dersom det finnes en slik plan.

Verifikasjon:

Egenerklæring om at overnattingsstedet er tilkoblet det lokale avløpssystemet og rensenanlegget eller har et eget system for behandling av avløpsvann, samt en kopi av brevet der overnattingsstedet ber ansvarlige myndigheter om å få tilsendt den lokale planen for behandling av avløpsvann.

Farlig avfall: Farlig avfall skal samles inn og behandles separat i henhold til kommisjonsvedtak 2000/532/EF av 3. mai 2000, som erstattet vedtak 94/3/EF, med en liste over avfall i henhold til artikkel 1(a) i rådsdirektiv 75/442/EØF om avfall og rådsvedtak 94/904/EF, med en liste over farlig avfall i henhold til artikkel 1(4) i rådsdirektiv 91/689/EØF om farlig avfall (1) og senere endringer, og avfallet skal håndteres på korrekt måte. Dette inkluderer tonere, blekk, kjøleutstyr, batterier og farmasøytika. Dersom de lokale myndigheter ikke tilbyr avhending av farlig avfall, skal søkeren fremlegge en erklæring der de lokale myndighetene bekrefter at det ikke finnes noe system for håndtering av farlig avfall.

Verifikasjon:

Egenerklæring, inkludert en liste over hva slags farlig avfall overnattingsstedet produserer, og en beskrivelse av hvordan slikt avfall håndteres, sorteres, samles inn og avhendes, inkludert kopier av relevante avtaler med tredjeparter og eventuelt en erklæring fra lokale myndigheter.

Gjenvinning og transport av avfall: Avfall skal sorteres i kategorier som kan håndteres separat av lokale eller nasjonale avfallsselskaper. Dersom det ikke finnes noe system for innsamling eller håndtering av sortert avfall, skal overnattingsstedet kontakte de lokale myndighetene og informere om at de ønsker å sortere avfallet sitt, og er bekymret over mangelen på gjenvinningsordninger.

Dersom det lokale avfallsselskapet ikke samler inn avfall fra, eller i nærheten av, overnattingsstedet, skal overnattingsstedet selv frakte avfallet dit det håndteres, men begrense transporten så mye som mulig.

Verifikasjon:

Egenerklæring om avfallshåndtering, inkludert en liste over de ulike kategoriene/delene av avfall som lokale myndigheter tar imot, samt prosedyrene for innsamling, gjenvinning, håndtering og avhending av denne typen avfall fra overnattingsstedet, og/eller relevante avtaler med private selskaper og eventuelt brevet til de lokale myndighetene.

Egenerklæring om avfallstransport, inkludert en liste over aktuelle avfallsanlegg, transportordninger og aktuelle avstander.

Utvelgelseskriterier

Leverandøren skal vise evne til å utføre tjenesten på en miljøvennlig måte. Dette inkluderer bevis på at de ansatte får regelmessig opplæring innen helse, miljø og sikkerhet på arbeidsplassen, samt spesifikke miljøstyringstiltak som inngår i rutinene hos leverandører av overnattingstjenester.

Verifikasjon:

Et miljøstyringssystem (som for eksempel EMAS eller ISO 14001) som dekker utvelgelseskriteriene for hotell- eller overnattingssteder, skal regnes som samsvarsbevis, og det samme skal tilstrekkelig dokumentasjon på at kriteriene er oppfylt.

Tildelingskriterier

Er belysningen behovsstyrt i minst 80 % av hotellrommene (slik at automatiske systemer skrur av lyset når gjestene forlater rommet)?

Ja _____ (poeng: 1)

Nei _____ (poeng: 0)

Vet ikke _____ (poeng: 0)

Verifikasjon:

Egenerklæring over

Er det montert såpe- og sjampodispensere i minst 90 % av gjesterommene (slik at det ikke er behov for engangsforpakninger med såpe og sjampo)?

Ja _____ (poeng: 1)

Nei _____ (poeng: 0)

Vet ikke _____ (poeng: 0)

Verifikasjon:

Egenerklæring over

Har gjestene mulighet til å sortere avfallet på rommet i minst tre forskjellige beholdere som samles inn separat av hotellet (og finnes det tydelig informasjon som ber gjestene om å sortere avfallet)?

Ja _____ (poeng: 1)

Nei _____ (poeng: 0)

Vet ikke _____ (poeng: 0)

Verifikasjon:

Egenerklæring over, samt en erklæring under om hvilket avfall gjestene kan sortere på rommene:

Oppfyller hotellet kriteriene for EUs miljømerke for overnattingstjenester eller kriteriene for det nordiske miljømerket for hoteller og vandrehjem (unntatt krav om miljøstyringssystemer)?

Ja _____ (poeng: 5)

Nei _____ (poeng: 0)

Vet ikke _____ (poeng: 0)

Vær oppmerksom på at kriteriene for miljøstyringssystemer er unntatt her. Disse kriteriene er omtalt i kapittelet om miljøstyring i kriteriedokumentet for det nordiske miljømerket, samt i kapittelet "General management" i kriteriedokumentet for EUs miljømerke.

Verifikasjon:

Hvis svaret var ja, skal verifikasjonstype oppgis under. Hotellet har lisens til å bruke følgende miljømerke: _____

Hotellet har ikke lisens til å bruke miljømerket, men det oppfyller kriteriene. Vedlagt følger en liste over kriteriene for miljømerking, og her fremgår det tydelig at hotellet oppfyller alle kriteriene, noe som underbygges gjennom relevante testrapporter og tekniske dokumenter, som også er vedlagt. _____

Vær oppmerksom på at dette er offentlig informasjon. Vær også oppmerksom på at informasjonen kan kontrolleres i løpet av

avtaleperioden, og at feilaktig informasjon vil bli regnet som avtalebrudd.

Informasjon om kriteriene for miljømerking: Kriteriedokumentene for EUs miljømerke og det nordiske miljømerket finnes på Internett.

- EUs miljømerke:
http://ec.europa.eu/environment/ecolabel/product/pg_tourism_en.htm#criteria
- Nordisk miljømerke:
www.svanen.nu/Default.aspx?tabName=CriteriaDetailEng&menuItemID=&pgr=72

Avtalevilkår

Innen to år etter at avtalen er undertegnet, skal leverandøren kunne vise til en innsats for å øke energieffektiviteten ved og redusere klimabelastningen fra bygningene som benyttes til overnatting. Dette kan for eksempel være at en profesjonell energirevisor har foretatt en energirevisjon, og at anbefalte tiltak er iverksatt i etterkant.

Verifikasjon:

Rapporten til den profesjonelle revisoren og en rapport over iverksatte tiltak eller annen tilsvarende verifikasjon skal sendes til kjøperen innen to år etter at avtalen ble undertegnet.

5.3.5. Kostnadshensyn

(Ingen tekst her.)

5.3.6. Relevant europeisk lovgivning

(Ingen tekst her.)

5.3.7. Informasjonskilder

Nordisk miljømerking av hoteller og vandrehjem.
www.svanen.nu/Default.aspx?tabName=CriteriaDetailEng&menuItemID=&pgr=72

Kommisjonsvedtak av 14. april 2003 om de økologiske kriteriene for tildeling av unionens miljømerke til overnattingssteder.

http://ec.europa.eu/environment/ecolabel/product/pg_tourism_en.htm#criteria

5.4. Belysning

5.4.1. Navn på og beskrivelse av produktgruppe

Dette dokumentet dekker innkjøp av innendørs belysning (kontor, hjem og så videre), inkludert:

vanlige/lineære lysrør

kompaktlysør

halogenlamper med lav spenning

Ikke inkludert:

Glødelamper (lyspærer), da disse kan erstattes av mer energieffektiv belysning (for eksempel kompaktlysør).

LED-lamper, siden LED-teknologien utvikles svært raskt og ikke er særlig utbredt ennå. LED-lamper er imidlertid meget energieffektive og holdbare og gir god lyskvalitet.

Kriteriesettet er basert på produktspesifikke kriterier for det europeiske miljømerket (blomsten), enkelte andre miljømerker, samt retningslinjer utviklet i Europakommisjonens prosjekt for kjøp av miljømerker (GreenLabelsPurchase, GLP). Det finnes ytterligere informasjon under punkt 5.4.7 og i vedlegg 2 i TemaNord-rapporten.

Det er to kriteriesett for belysning. "Kjernekrterier" dekker de viktigste formene for miljøbelastning. "Omfattende kriterier" er et mer detaljert kriteriesett og inneholder mer krevende kriterier enn kjernekrteriene.

5.4.2. Miljøpåvirkning – hovedpunkter

Tabell 4.

Påvirkning	Tilnærming
Energiforbruk	→ Bruke mer energieffektiv belysning, det vil si bytte til mer energieffektiv teknologi og produkter som "gjør samme jobb" med mindre energi
Kvikksølvinnhold (gjelder kun lysør)	→ Begrense kvikksølvinnholdet i lysør; lysør som inneholder kvikksølv, skal håndteres som farlig avfall etter bruk
Avfall	→ Velge produkter med lang levetid; lengre levetid betyr mindre avfall over tid

5.4.3. Innkjøpsprosess

(Ingen tekst her.)

5.4.4. Anbefalte kriterier

Vær oppmerksom på at ulike kriterier gjelder for ulike belysningsteknologi.

Kjernekrterier:

Definisjon

Kjøp av miljøvennlige belysningsprodukter.

Tekniske spesifikasjoner

Produktene skal oppfylle spesifikasjonene i tabell Z under.

Tabell Z.

Spesifikasjoner	Kompaktlysrør	Lineære lysrør	Halogenlamper med lav spenning	Merknad
Energieffektivitet	≥ B	≥ A Verifikasjon: 1	Ikke tilgjengelig	Dersom produktet har et europeisk energimerke, er energiklassen angitt på etiketten. Energiklasse (i henhold til EUs energimerke; direktiv 98/11/EF).
Levetid	≥ 6 000 timer	> 10 000 timer Verifikasjon: 1	> 2 000 timer	Dersom produktet har et europeisk energimerke, er gjennomsnittlig levetid angitt på etiketten.
Lumen	Kompaktlysrør: Lysstrømmen skal være > 70 % av første lysstrøm på 10 000. Verifikasjon: 1			
Fargegjengivelsesindeks	CRI > 80 Verifikasjon: 1	CRI > 80 Verifikasjon: 1	CRI > 90 Verifikasjon: 1	-
Av/på-syklus	Kompaktlysrør: Lampen skal kunne tennes minst 20 000 ganger. Verifikasjon: 1.			
Kvikksølvinnhold	-	< 8 mg Verifikasjon:1	Ikke relevant	Lysrør inneholder kvikksølv, som er giftig og bioakkumulerende.

Emballasje - - - -

Verifikasjon refererer til følgende kilder (se også punkt 5.4.7):

1: EUs miljømerke.

2: EUs energimerke.

3: Se europeisk kvalitetsdokument for kompaktlysør for ytterligere informasjon.

Utvelgelseskriterier

Ingen utvelgelseskriterier.

Tildelingskriterier

Ingen tildelingskriterier.

Avtalevilkår

Ingen avtalevilkår.

Omfattende kriterier:**Definisjon**

Kjøp av miljøvennlige belysningsprodukter.

Tekniske spesifikasjoner

Produktene skal oppfylle spesifikasjonene i tabell Y under.

Tabell Y.

Spesifikasjoner	Kompaktlysrør	Lineære lysrør	Halogenlamper med lav spenning	Merknad
Energieffektivitet	≥ A	≥ A	Ikke tilgjengelig	Dersom produktet har et europeisk energimerke, er energiklassen angitt på etiketten.
Energiklasse (i henhold til EUs energimerke; direktiv 98/11/EF)	Verifikasjon: 1	Verifikasjon: 1		
Levetid	≥ 10 000 EU	a) > 12 500 t	4 000 t	Dersom produktet har et europeisk energimerke, er gjennomsnittlig levetid angitt på etiketten.
	Verifikasjon: 1	b) > 20 000 t (lang levetid)		
	≥12 000 for produkter med lang levetid	Verifikasjon: 1		
Lumen	Lysstrømmen skal være > 70 % av første lysstrøm på 10 000	Lysstrømmen skal være > 90 % av første lysstrøm på a) 12 500 t eller b) 20 000 t (produkter med lang levetid)	-	
	Verifikasjon: 1	Verifikasjon: 1		
Fargegjengivelses indeks	CRI > 80	CRI > 80	CRI > 90	
	Verifikasjon: 1	Verifikasjon: 1	Verifikasjon: 1	
Av/på-syklus (Tenning)	Lampen skal kunne tennes minst 20 000 ganger	-	-	
	Verifikasjon: 1			
Kvikksølvinnhold	< 4 mg	< 5 mg	Ikke relevant	Lysrør inneholder kvikksølv, som er giftig og bioakkumuleren
	Verifikasjon: 1	Verifikasjon: 1		

Emballasje	> 65 % gjenvunnet emballasje (basert på vekt)	> 80 % gjenvunnet emballasje (basert på vekt)	> 65 % gjenvunnet emballasje (basert på vekt)	de.
	Verifikasjon: 1	Verifikasjon: 1	Verifikasjon: 1	

Verifikasjon refererer til følgende kilder (se også punkt 5.4.7):

- 1: EUs miljømerke.
- 2: EUs energimerke.
- 3: Se europeisk kvalitetsdokument for kompaktlysrør for ytterligere informasjon.

Utvelgelseskriterier

Ingen utvelgelseskriterier.

Tildelingskriterier

Ingen tildelingskriterier.

Avtalevilkår

Ingen avtalevilkår.

5.4.5. Kostnadshensyn

(Ingen tekst her.)

5.4.6. Relevant europeisk lovgivning

(Ingen tekst her.)

5.4.7. Informasjonskilder

Det europeiske miljømerket for lyspærer:

http://ec.europa.eu/environment/ecolabel/product/pg_lightbulbs_en.htm#revision

EUs energimerke: <http://www.energy.eu/focus/energy-label.php>

Energy Star: <http://www.eu-energystar.org/>

Europeisk kvalitetsdokument for kompaktlysrør:

<http://re.jrc.ec.europa.eu/energyefficiency/CFL/index.htm>

Europeisk kvalitetsdokument for energieffektive lyspærer:

http://ec.europa.eu/environment/ecolabel/pdf/light_bulbs/qualitycharter.pdf

GreenLabelsPurchase, belysning:

<http://www.greenlabelspurchase.net/en-Lighting.html> Europeisk

kvalitetsdokument for energieffektive lyspærer:

http://ec.europa.eu/environment/ecolabel/pdf/light_bulbs/qualitycharter.pdf

5.5. Hvitevarer

5.5.1. Navn på og beskrivelse av produktgruppe

Disse arkene omfatter tiltak og retningslinjer for innkjøp av følgende produktkategorier: kjøleskap, fryser, frysebokser, vaskemaskiner, tørketromler, oppvaskmaskiner og komfyrer.

Kriteriesettet er basert på kriterier fra Miljøstyringsrådet (www.msr.se).

Tabell 5

Effekt		Tilnæringsmåte
Energiforbruk	→	Energieffektive varer i samsvar med EU-kriteriene for energiklassifisering
Støy	→	Nivåer målt i tråd med direktivet

5.5.3 Innkjøpsprosess

Kriteriene i dette dokumentet ble utviklet på bakgrunn av omfattende konsultasjon med forskjellige grupper og med et enhetlig miljøperspektiv. Formålet er å hjelpe innkjøpsorganisasjoner med å implementere de relevante miljømessige kravene for denne typen produkter. Dokumentet er ikke tiltenkt benyttet som et ferdig vedlegg som kan sendes ut sammen med anbudsutlysninger. Anvend i stedet kriteriet eller kriteriene/nivåene som passer for deres krav og mål. Det er mulig å endre et evalueringskriterium til et pålegg eller omvendt dersom dette er ønskelig (vær imidlertid oppmerksom på effektene dette kan ha på markedet). Brukere må tilpasse layout og tekst etc. slik at det samsvarer med deres formater og maler, og slette de delene av dokumentet som ikke er aktuelle å inkludere i anbudsutlysningen. Det er også viktig å indikere hvordan tilbyder skal respondere på kriteriene og hvilken bekreftelse (sertifisering) som må sendes inn (kan også være deres eget svarskjema).

5.5.4. Anbefalte kriterier

Definisjon

Miljømessig tilfredsstillende hvitevarer

Tekniske spesifikasjoner

Kjøleskap og kjøleskapsfrysere

Kjøleskap og kjøleskapsfrysere skal være i tråd med kriteriene for EUs energimerking, klasse A+ og oppnå en støyvurdering på 40 dB (A) i tråd med direktiv 2003/66/EC.

Frysebokser og frysenskap

Frysebokser og frysenskap skal være i tråd med kriteriene for EUs energimerking, klasse A+ og oppnå en støyvurdering på 40 dB (A) i tråd med direktiv 2003/66/EC.

Frysebokser og -skap skal være utstyrt med temperaturdisplay.

Husholdningsvaskemaskiner

Husholdningsvaskemaskiner må oppfylle kriteriene for EUs energimerking, klasse A, vaskeeffektivitet klasse A og sentrifugeeffektivitet klasse B i tråd med direktiv 96/60/EC.

Tørketromler

Tørketromler skal oppfylle kriteriene for EUs energimerking, klasse B i tråd med direktiv 1995/13/EC.

Tørkeskap

Tørkeskap skal utstyres med termostatstyrt tidsbryter.

Oppvaskmaskiner

Oppvaskmaskiner skal oppfylle kriteriene for EUs energimerking, klasse A og støyvurdering 49 dB (A) i tråd med direktiv 97/17/EC.

Frittstående komfyrer

Frittstående komfyrer (ovnsseksjon) skal oppfylle kriteriene for EUs energimerking, klasse A i tråd med direktiv 2002/40/EC.⁴

Innbygde ovner

Innbygde ovner skal oppfylle kriteriene for EUs energimerking, klasse A i tråd med direktiv 2002/40/EC.

Utvelgelseskriterier

- **Produsent ansvarlig for emballasje:**

⁴ Implementeringsmerknad: Under innkjøp må platetype (støpejern, keramikk eller induksjon) spesifiseres.

Anbudsdokumentet skal stadfeste at tilbyder tilfredsstiller produsentansvaret for emballasjekrav i tråd med direktiv 2004/12/EC.

- **Verifikasjon:**
Beskrivelse av produsentansvarssystemer/returordninger.⁵
- **Avfall, elektrisk og elektronisk utstyr:**
Anbudet skal bekrefte at tilbyder oppfyller direktivet for elektrisk og elektronisk avfall (WEEE) 2002/96/EG.
- **Verifikasjon:**
Beskrivelse av produsentansvarssystemer/returordninger.⁶
- **Krav til emballasje:**
Anbudsdokumentet skal bekrefte at tilbyder av de leverte produktene tilfredsstiller kravene i emballasjedirektivet (94/62/EC, 2004/12/EC). Dette omfatter også tilbyders underleverandører.
- **Verifikasjon:**
Dokumentasjon som viser at standardene EN 13428–13432 eller tilsvarende er tilfredsstilt, eller sertifisering fra emballasjeleverandøren eller tilsvarende dokumentasjon.

Tildelingskriterier

Kjøleskap og kjøleskapsfrysere

Tilfredsstiller kjøleskapene og kjøleskapsfryserne kriteriene for EUs energimerking, klasse A++ og et maksimalt støynivå på 40 dB (A) i tråd med direktiv 2003/66/EC?

Spesifiser støynivå (målt i samsvar med direktiv 2003/66/EC) (ett poeng tildelt for hver fulle dB (A) under 40 dB (A)).

Er kjøleskapsfryserne utstyrt med temperaturdisplay i fryseseksjonen?

Fryseskap og frysebokser

⁵ Implementeringsmerknad: For å vurdere hvorvidt et produsentansvarssystem/en returordning er egnet, referer til den offentlige instans som er ansvarlig for implementering og vurdering av direktivet.

⁶ Implementeringsmerknad: For å vurdere hvorvidt et produsentansvarssystem/en returordning er egnet, referer til den offentlige instans som er ansvarlig for implementering og vurdering av direktivet.

Er fryseskapene og fryseboksene i samsvar med kriteriene for EUs energimerking, klasse A++ og et maksimalt støynivå på 40 dB (A) i tråd med direktiv 2003/66/EC?

Spesifiser støynivå (målt i samsvar med direktiv 2003/66/EC) (ett poeng tildelt for hver fulle dB (A) under 40 dB (A)).

Husholdningsvaskemaskiner

Har husholdningsvaskemaskinene et energiforbruk $\leq 0,17$ kWh/kg vask i tråd med EN60456 A13?

Oppfyller husholdningsvaskemaskinene kravene for sentrifugeeffektivitet klasse⁷ A i samsvar med direktiv 96/60/EC?

Tørketromler

Er tørketromlene i tråd med kriteriene for EUs energimerking, klasse A, i samsvar med direktiv 1995/13/EC?

Tørkeskap

Er tørkeskapene utstyrt med fuktighetssensor med automatisk avbryter?

Oppvaskmaskiner

Spesifiser støynivå (ett poeng tildelt for hver fulle dB (A) under 46 dB (A)).

Avtalevilkår

Ingen avtalevilkår.

Verifikasjon

Leverandøren skal sørge for å skaffe til veie produktdatablad som inneholder informasjon om energiklassifisering og støynivå vedrørende det aktuelle produktet. Produktet er også merket med et energimerke.

Dokumentasjonen må kunne spores tilbake til det anskaffede produktet, og kan kreves i forbindelse med anbudet eller under oppfølging. Verifikasjon/sertifisering kan utføres på forskjellige nivåer hvorav tredjepartsverifikasjon er mest pålitelig og troverdig. Vanligvis har dere all rett til å påkreve at tilbyder/leverandør foreviser dokumentasjon på at slik bekreftelse har funnet sted. Dokumentasjonen kan være tredjepartsverifikasjon, f.eks. miljømerking i samsvar med ISO 14024

⁷ Implementeringsmerknad: Tildelingskriteriet for sentrifugering er kun viktig dersom vasken skal tørkes i tørketrommel på regulær basis eller tørkes i tørkeskap. En høyere sentrifugeeffektivitet forkorter tørkesyklusen og kan således spare energi.

eller EOD i samsvar med ISO 14025. Andre former for kontroll omfatter andrepartsattest eller egenbekreftede kvalitets- eller kontrollsystemer, leverandøravtaler, etc., eksempelvis deklarasjon i samsvar med ISO 14021 eller tilsvarende former for dokumentasjon.

5.5.5. *Kostnadshensyn*

(Ingen tekst her.)

5.5.6. *Relevant europeisk miljølovgivning*

(Ingen tekst her.)

5.5.7. *Informasjonskilder*

Kriteriesettet er basert på kriterier fra Miljöstyrningsrådet (www.msr.se).

5.6. Bandasjer

5.6.1. *Navn på og beskrivelse av produktgruppe*

Produktene som omfattes her er: svamper og kompressorer av vevet eller ikke-vevet tekstilmateriale; ikke-impregnerte, absorberende bandasjer; forbindinger og støttebandasjer; gipsbandasjer; tape og sårtape; plaster; suturtape; bindetape; bandasjer; lim og polyuretanfilm.

Kriteriene omfatter også bandasjer med antimikrobiske additiver som benyttes for alvorlige brannskader.

Kriteriene i dette dokumentet ble utviklet i Sverige på bakgrunn av omfattende konsultasjon med forskjellige grupper og med et enhetlig miljøperspektiv. Formålet er å hjelpe innkjøpsorganisasjoner med å implementere de relevante miljømessige kravene for denne typen produkter.

5.6.2. Miljøpåvirkning – hovedpunkter

Tabell 6

Effekt		Tilnæringsmåte
Antibiotikaresistens	→	Uten additiver
Skadelige stoffer	→	Uten forskjellige stoffer
Emballasje	→	Ubleket og uten PVC

5.6.3. Innkjøpsprosess

Dette dokumentet er ikke tiltenkt benyttet som et ferdig vedlegg som kan sendes ut sammen med anbudsutlysninger. Anvend i stedet kriteriet eller kriteriene/nivåene som passer for deres krav og mål. Det er mulig å endre et evalueringskriterium til et pålegg eller omvendt, dersom dette er ønskelig (vær imidlertid oppmerksom på effektene dette kan ha på markedet). Brukere må tilpasse layout og tekst etc. slik at det er i samsvar med deres formater og maler, og slette de delene av dokumentet som ikke er aktuelle å inkludere i anbudsutlysningen. Det er også viktig å indikere hvordan tilbyder skal respondere på kriteriene og hvilken dokumentasjon (sertifisering) som må oversendes (kan også være deres eget svarskjema).

5.6.4. Anbefalte kriterier

Definisjon

Miljømessig tilfredsstillende bandasjeutstyr.

Tekniske spesifikasjoner

Anbudsdokumentene skal bekrefte at tilbyder imøtekommer alle tekniske krav og spesifikasjoner.

- Antibiotika i produktet: Produktet skal være fritt for antibiotiske additiver. (Additiver impliserer at tilsetningsstoffer bevisst er tilsatt produktet.)
- Andre antimikrobiske additiver: Produktet skal være fritt for tilsatt triklosan CAS nr. 3380-34-5.
- Sølv: Produktet skal være fritt for tilsatt sølv, både i metallisk form og i forbindelser.
Merknad: Dette kravet gjelder ikke dersom spesielle behov tilsier unntak, f.eks. i forbindelse med bandasjering for svært alvorlige brannskader.

- Tilsatte allergener: Produktet skal være fritt for tilsatt naturgummi/lateks. Dette kravet omfatter for øyeblikket ikke klebende bandasjer.
- Lanolin: Produktet skal være fritt for tilsatt lanolin, CAS nr. 8006-54-0.
- Kolofonium: Produktet skal være fritt for tilsatt kolofonium (CAS nr. 8058-09-7, 8052-10-6 eller 73138-82-6) i klebematerialet for bandasjer.
- Plastemballasje: Emballasjematerialet skal ikke inneholde PVC.
- Cellulosebasert emballasje: papir/papp under transport og internemballasje skal være ubleket eller bleket uten klor, dvs. gjennom TCF- eller ECF-metoden. AOX-frigjøring til mottaker skal ikke overstige 0,25 kg/tonn cellulosemasse. Her er ECF = bleket med klordioksid; TCF = bleket uten kjemikalier som inneholder klor; AOX = absorberbare halogener i organiske bindinger målt som utslipp i produksjonsprosessen.

Utvelgelseskriterier

- Produsentansvar/returordning for emballasje: Anbudsdokumentet skal stadfeste at tilbyder tilfredsstiller produsentansvaret i forhold til emballasjekravene gitt i direktiv 2004/12/EC.

Tildelingskriterier

- Avfallshåndtering: Følger anvisninger for anbefalt avfallshåndtering med produktet?
- Additiver i produktet: Inneholder produktet totalt < 1 % additiver/kjemikalier som er klassifisert som allergeniske (risikofraser R 42 og/eller R 43) basert på kriteriene for klassifisering og merking (EGs substansdirektiv, 67/548/EEG med tillegg)?
- Formaldehyd i tekstilbandasjer: Inneholder bandasjen maksimalt 30 ppm fri eller delvis hydrolytisk formaldehyd? (Kriteriene for EUs blomstermerking for tekstiler tilsier at mengden fri eller delvis hydrolytisk formaldehyd ikke må overstige 30 ppm for produkter som kommer i kontakt med huden.)
- Lukningsmaterialer i emballasjen: Inneholder lukningsmaterialene (tape, klebematerialer etc.) for emballasjen < 1 % naturgummi/lateks?

Avtalevilkår

Ingen avtalevilkår.

Verifikasjon

Dokumentasjon vil ofte kreves vedlagt tilbudet, men kan også kreves under oppfølging. Verifikasjon/sertifisering kan utføres på forskjellige nivåer og må kunne spores til produktene som anskaffes. Den sikreste og mest troverdige formen er tredjepartsverifikasjon, og det er mulig å

kreve slik dokumentasjon fra tilbydere/leverandører. Ellers kan for eksempel egenattest eller bedriftssertifisering være tilstrekkelig.

Bekreftelse kan være tredjepartsverifikasjon, eksempelvis miljømerking i samsvar med ISO 14024, og sertifisering i samsvar med ISO 14001 miljøhåndteringssystem eller EPD i samsvar med ISO 14025. Andre eksempler på dokumentasjon er andrepartsattest eller egenattest fra et kvalitets- eller kontrollsystem, leverandøravtaler og deklarasjoner i samsvar med ISO 14021.

5.6.5. Kostnadshensyn

(Ingen tekst her.)

5.6.6. Relevant europeisk miljølovgivning

(Ingen tekst her.)

5.6.7. Informasjonskilder

www.msr.se/sv/Upphandling/Kriterier/Sjukevard-och-omsorg/ (på svensk).

5.7. Kontorpapir og konvolutter

5.7.1. Navn på og beskrivelse av produktgruppe

Dette dokumentet omhandler innkjøp av kontor- og datamateriell (CPV-kode 30190000), kontorpapir (CPV-kode 21125600) og konvolutter (CPV-kode 21232000). Produktgruppen som omfattes av disse kriteriene består av tusenvis av forskjellige produkter.

Kriteriesettet er basert på de produktspesifikke kriteriene i det norske miljømerket (svanen) og EUs miljømerke (blomsten) (se kap. 5.7.7.).

5.7.2. Miljøpåvirkning – hovedpunkter

Tabell 7

Effekt		Tilnæringsmåte
Klimaeffekter	→	CO ₂ -utslippene fra produksjonen må være relativt lave.
Kjemikalier	→	Det kreves av leverandøren at denne har systemer for å overvåke og kontrollere bruk av kjemikalier. Det foreligger krav vedrørende bruk av lim, lave kjemikaliekonsentrasjoner og våtstyrke (papir).
Utslipp til vann	→	Det foreligger krav vedrørende utslipp av organiske halogenforbindelser.
Avfall	→	Det påkreves at leverandøren har et retursystem for emballasje.

5.7.3. Innkjøpsprosess

(Ingen tekst her.)

5.7.4. anbefalte kriterier

Definisjon

Innkjøp av konvolutter og kontorpapir med reduserte negative, miljømessige konsekvenser.

Tekniske spesifikasjoner

Kontorpapir og kopipapir

- **Resirkulert materiale og klimaeffekter**
Alt kontor- og kopipapir skal bestå av 100 % resirkulert materiale. Alternativt skal utslippene av karbondioksid fra ikke-fornybare kilder ikke overstige 1000 kg per tonn papir produsert, inkludert utslipp fra elektrisitetsproduksjon (enten på stedet eller annet sted). For ikke-integrerte anlegg (der all anvendt cellulosemasse er innkjøpt markedsmasse) skal utslippene ikke overstige 1100 kg per tonn. Utslippene skal kalkuleres som summen av utslippene fra massen og papirproduksjonen.

Verifikasjon

Alle produkter som bærer det europeiske miljømerket, den nordiske svanen eller blå engel, anses å oppfylle kravene. Enhver annen egnet form for dokumentasjon, som tekniske mapper fra produsenten eller testrapporter fra en anerkjent instans som viser at kriteriene er ivaretatt, vil også bli akseptert. Alternativt må tilbyder sørge for skriftlig garanti for at kravene vil bli imøtekommet. Når det gjelder utslipp av karbondioksid,

innebærer dette detaljerte kalkyler som viser samsvar med kriteriet, samt relatert støttedokumentasjon. Dette innebærer at tilbyder skal fremskaffe data vedrørende luftutslipp av karbondioksid. Dette skal inneholde alle ikke-fornybare energikilder som er benyttet under produksjonen av tremasse og papir, derunder utslippene under elektrisitetsproduksjonen (uavhengig av om denne er på stedet eller annet sted). Utslippsfaktorene i EUs blomsterkriterier (2002/741/EC) skal benyttes i beregningen av CO₂-utslippene fra drivstoff. Når det gjelder nettstrøm, skal verdiene angitt i den korresponderende tabellen (europesk gjennomsnitt) benyttes dersom tilbyder ikke forelegger dokumentasjon som fastslår gjennomsnittsverdien for deres strømleverandør(er). I så tilfelle kan tilbyder benytte denne verdien i stedet for verdien angitt i tabellen. Beregningsperioden eller bruttobalansen skal baseres på produksjonen over 12 måneder. Dersom produksjonsanlegget er nytt eller ombygd, skal beregningene baseres på minst 45 foregående dager med stabil drift av anlegget. Beregningene skal være representative for den gjeldende kampanjen.

- **Kjemikalier**

- Klorgass skal ikke brukes til bleking av papir.
- Avfargingsstoffer for resirkulerte fibre: Dersom mer enn 100 gram tensider per tonn er benyttet (som sum av alle tensider i de forskjellige avfargingsproduktene), skal hver tensid være enkelt biologisk nedbrytbar. Dersom summen av alle tensider som er benyttet er mindre enn 100 gram per tonn, skal hver tensid være enkelt eller fullstendig biologisk nedbrytbar. Testmetoder og tilfredsstillende nivåer kan finnes i EUs blomsterkriterier (2002/741/EC).
- Biocider: Virkestoffer i biocider, benyttet til å bekjempe slimdannende organismer i papirproduksjon, skal ikke være potensielt bioakkumulerbare. Ikke-organiske biocider som er ikke-bioakkumulerbare er unntatt fra dette kriteriet.
- Ftalater: fargestoffer skal ikke inneholde ftalater.

Verifikasjon

Alle produkter som bærer det europeiske miljømerket, det nordiske svanemerket eller blå engel, kan anses å være i samsvar med kriteriene. Alle andre egnede kontrollmetoder, som tekniske mapper fra produsenten eller testrapporter fra en anerkjent instans som viser at kriteriene er oppfylt, vil også aksepteres.

Alternativt må tilbyder sørge for en skriftlig garanti for at dette vil bli imøtekommet.

- **Biologisk mangfold (vedrørende fibrenes opprinnelse som råmateriale)**

Minst 10 % nyfibrene fra skog skal komme fra skogområder som er sertifisert i forhold til å være drevet på en måte som implementerer prinsippene og målene rettet mot å sikre bærekraftig skogdrift.

De øvrige nyfibrene fra skog skal komme fra skogområder som er drevet slik at de implementerer prinsippene og målene rettet mot å sikre bærekraftig skogdrift.

Verifikasjon

Alle produkter som bærer det europeiske miljømerket, det nordiske svanemerket eller blå engel, kan anses å være i samsvar med kriteriene. Alle andre egnede kontrollmetoder, som tekniske mapper fra produsenten eller testrapporter fra en anerkjent instans eller FSC- eller PEFC-sertifikater eller papirprofil som viser at kriteriene er oppfylt, vil også aksepteres.

Alternativt må tilbyder sørge for en skriftlig garanti for at dette vil bli imøtekommet.

- **Utslipp til vann**

Utslipp av organiske, halogenerte løsninger til vann skal ikke overstige 0,25 kg AOX/lufttørket tonn masse, som vektet sum av den totale massen benyttet til papir. Ingen enkeltmasse som benyttes skal stå for utslipp som overstiger 0,40 kg AOX/lufttørket tonn masse.

Verifikasjon

Alle produkter som bærer det europeiske miljømerket, det nordiske svanemerket eller blå engel, kan anses å være i samsvar med kriteriene. Alle andre egnede kontrollmetoder, som tekniske mapper fra produsenten eller testrapporter fra en anerkjent instans som viser at kriteriene er oppfylt, vil også aksepteres.

Alternativt må tilbyder sørge for en skriftlig garanti for at dette vil bli imøtekommet.

Testmetoder finnes i kriteriene for EUs blomstermerke (2002/741/EC).

Konvolutter

- **Resirkulert materiale og klimaeffekter**

Konvoluttpapir skal bestå av 75 % resirkulert materiale. Alternativt skal utslippene av karbondioksid fra ikke-fornybare kilder ikke overstige 1000 kg per tonn papir produsert, inkludert utslipp fra elektrisitetsproduksjon (enten på stedet eller annet sted). For ikke-integrerte anlegg (der all anvendt cellulosemasse er innkjøpt markedsmasse) skal utslippene ikke overstige 1100 kg per tonn. Utslippene skal beregnes som summen av utslippene fra massen og papirproduksjonen.

Verifikasjon

Alle produkter som bærer det europeiske miljømerket, den nordiske svanen eller blå engel, anses å oppfylle kravene. Enhver annen egnet form for dokumentasjon, som tekniske mapper fra produsenten eller testrapporter fra en anerkjent instans som viser at kriteriene er ivaretatt, vil også bli akseptert. Alternativt må tilbyder sørge for skriftlig garanti for at kravene vil bli imøtekommet. Når det gjelder utslipp av karbondioksid, betyr dette detaljerte kalkyler som dokumenterer samsvar med kriteriet, samt relatert støttedokumentasjon. Dette innebærer at tilbyder skal fremskaffe data vedrørende luftutslipp av karbondioksid. Disse skal inneholde oversikt over alle ikke-fornybare energikilder som er benyttet under produksjonen av tremasse og papir, derunder utslippene under elektrisitetsproduksjonen (uavhengig av om denne er på stedet eller annet sted). Utslippsfaktorene i EUs blomsterkriterier (2002/741/EC) skal benyttes i beregningen av CO₂-utslippene fra drivstoff. Når det gjelder nettstrøm, skal verdiene angitt i den korresponderende tabellen (europeisk gjennomsnitt) benyttes dersom tilbyder ikke forelegger dokumentasjon som fastslår gjennomsnittsverdien for deres strømløseleverandør(er). I så tilfelle kan tilbyder benytte denne verdien i stedet for verdien angitt i tabellen. Beregningsperioden eller bruttobalansen skal baseres på produksjonen over 12 måneder. Dersom produksjonsanlegget er nytt eller ombygd, skal beregningene baseres på minst 45 foregående dager med stabil drift av anlegget. Beregningene skal være representative for den gjeldende kampanjen.

- **Kjemikalier**

- Klorgass skal ikke brukes til bleking av papir.
- Avfargingsstoffer for resirkulerte fibere: Dersom mer enn 100 gram tensider per tonn er benyttet (som sum av

alle tensider i de forskjellige avfargingsproduktene), skal hver tensid være enkelt biologisk nedbrytbar. Dersom summen av alle tensider som er benyttet er mindre enn 100 gram per tonn, skal hver tensid være enkelt eller fullstendig biologisk nedbrytbar. Testmetoder og tilfredsstillende nivåer kan finnes i EUs blomsterkriterier (2002/741/EC).

- Biocider: Virkestoffer i biocider, benyttet til å bekjempe slimdannende organismer i papirproduksjon, skal ikke være potensielt bioakkumulerbare. Ikke-organiske biocider som er ikke-bioakkumulerbare er unntatt fra dette kriteriet.
- Ftalater: Fargestoffer skal ikke inneholde ftalater.
- Våtstyrkestoffer skal ikke tilføres papiret.
- Materialer som inneholder klor skal ikke benyttes i konvoluttvinduer.

Verifikasjon

Alle produkter som bærer det europeiske miljømerket, det nordiske svanemerket eller blå engel, kan anses å være i samsvar med kriteriene. Alle andre egnede dokumentasjonsmetoder, som tekniske mapper fra produsenten eller testrapporter fra en anerkjent instans som viser at kriteriene er oppfylt, vil også aksepteres.

Alternativt må tilbyder sørge for en skriftlig garanti om at dette vil bli imøtekommet.

- **Biologisk mangfold (vedrørende fibrenes opprinnelse som råmateriale)**

Minst 10 % nyfibrene fra skog skal komme fra skogområder som er sertifisert i forhold til å være drevet på en måte som implementerer prinsippene og målene rettet mot å sikre bærekraftig skogdrift.

De øvrige nyfibrene fra skog skal komme fra skogområder som er drevet slik at de implementerer prinsippene og målene rettet mot å sikre bærekraftig skogdrift.

Verifikasjon

Alle produkter som bærer det europeiske miljømerket, det nordiske svanemerket eller blå engel, kan anses å være i samsvar med kriteriene. Alle andre egnede dokumentasjonsmetoder, som tekniske mapper fra produsenten eller testrapporter fra en anerkjent instans eller FSC- eller PEFC-sertifikater eller papirprofil som viser at kriteriene er oppfylt, vil også aksepteres.

Alternativt må tilbyder sørge for en skriftlig garanti om at dette vil bli imøtekommet.

- **Utslipp til vann**

Utslipp av organiske, halogenerte løsninger til vann skal ikke overstige 0,25 kg AOX/lufttørket tonn masse, som vektet sum av den totale massen benyttet til papir. Ingen enkeltmasse som benyttes skal stå for utslipp som overstiger 0,40 kg AOX/lufttørket tonn masse.

- **Verifikasjon**

Alle produkter som bærer det europeiske miljømerket, det nordiske svanemerket eller blå engel, kan anses å være i samsvar med kriteriene. Alle andre egnede dokumentasjonsmetoder, som tekniske mapper fra produsenten eller testrapporter fra en anerkjent instans som viser at kriteriene er oppfylt, vil også aksepteres.

Alternativt må tilbyder sørge for en skriftlig garanti for at dette vil bli imøtekommet.

Testmetoder finnes i kriteriene for EUs blomstermerke (2002/741/EC).

- **Avfall**

- Lim skal ikke inneholde stoffer som skaper problemer for resirkulering av fibre.
- Materiale for konvoluttvinduer skal ikke skape problemer for prehåndtering eller resirkulering av returfibere.

- **Verifikasjon**

Alle produkter som bærer det europeiske miljømerket, det nordiske svanemerket eller blå engel, kan anses å være i samsvar med kriteriene. Alle andre egnede kontrollmetoder, som tekniske mapper fra produsenten eller testrapporter fra en anerkjent instans eller FSC- eller PEFC-sertifikater eller papirprofil som viser at kriteriene er oppfylt, vil også aksepteres.

Alternativt må tilbyder sørge for en skriftlig garanti for at dette vil bli imøtekommet.

Tildelingskriterier

Ingen tildelingskriterier.

Avtalevilkår

- **Emballasje**

Dersom produsenten eller importøren benytter emballasje, skal dokumentasjon videreformidles senest før kontraktsforholdets oppstart som bekrefter at produsent eller importør er medlem av et retursystem (derunder et produsentansvarssystem), eller har sitt eget retursystem for engangsemballasje.

5.7.5. Kostnadshensyn

(Ingen tekst her.)

5.7.6. Relevant europeisk miljølovgivning

(Ingen tekst her.)

5.7.7. Informasjonskilder

- Det nordiske svanemerket, kriterier for papirkonvolutter: <http://www.svanen.nu/Default.aspx?tabName=CriteriaDetailEng&menuitemID=7056&pgr=14>
- Det nordiske svanemerket, kriterier for kopi- og printerpapir: <http://www.svanen.nu/Default.aspx?tabName=CriteriaDetailEng&menuitemID=7056&pgr=44>
- EUs blomsterkriterier for kontorpapir: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ.do?uri=CELEX:32002D0741:EN:HTML>
- Svenske kriterier for kontormateriell: www.msr.se
- Danske kriterier for kontormateriell: <http://www.miljovejledninger.dk/index.aspx?articleid=+499+499>
- Papirprofil: www.paperprofile.com
- EPD: <http://www.environdec.com/>

5.8. Tonerkassetter

5.8.1. Navn på og beskrivelse av produktgruppe

Dette dokumentet omfatter innkjøp av tonerkassetter.

Kriteriesettet er basert på de produktspesifikke kriteriene for det nordiske miljømerket (svanen) (se kap. 5.8.7.).

5.8.2. Miljøpåvirkning – hovedpunkter

Tabell 8

Effekt	Tilnæringsmåte
Energi/klima	→ Leverandører sørger for informasjon vedrørende transport og leveranse av produktene.
Kjemikalier	→ Det kreves av leverandøren at denne har systemer for å overvåke og kontrollere bruk av kjemikalier. Det foreligger krav vedrørende bruk av lim, lave kjemikaliekonsentrasjoner og våtstyrke (papir).
Utslipp til vann	→ Det foreligger krav vedrørende utslipp av organiske halogenforbindelser.
Avfall	→ Det kreves at leverandøren har et retursystem for emballasje.

5.7.3. Innkjøpsprosess

(Ingen tekst her.)

5.7.4. Anbefalte kriterier

Definisjon

Innkjøp av miljøvennlige tonerkassetter.

Tekniske spesifikasjoner

- **Kjemikalier**
 - Pulvere som er klassifisert som miljøskadelige skal ikke benyttes. Dette omfatter pulvere med risikofrasene R50, R53, R50/53, R51/53 og R59.
 - Leverandører skal sørge for en deklarasjon (under EU-direktiv 1991/155/ECC med vedlegg) om at alle innholdsstoffer har et CAS-nummer. I tillegg skal leverandørene sørge for informasjon vedrørende hvilke stoffer som er klassifisert som miljøskadelige.
 - Tonerpulvere klassifisert som karsinogene (R40, R45 og R49), teratogene (R60, R61, R62 eller R63), mutagene (R46, R68), toksiske (R23, R24, R25 eller R48), svært toksiske (R26, R27, R28 eller R39), eller noen kombinasjon av ovennevnte, skal, ifølge nåværende norske forskrifter, ikke benyttes.
 - Mengden tungmetaller i tonere, bly, kadmium, kvikksølv, krom (oksidasjonsnummer 6) skal ikke overstige 100 ppm (100 mg per kilo).

- Spor av amin skal ikke overstige 500 mg/kg (målt som primære usulfonerte aromatiske aminer oppløst i 1 M hydroklorisk syre og betegnet som anilin).
- Toner skal ikke inneholde mer enn 10 mg/kg benzidin, beta-naftylamin og 4-aminobifenyl.

Verifikasjon

Alle produkter som bærer det europeiske miljømerket, det nordiske svanemerket eller blå engel, kan anses å være i samsvar med kriteriene. Alle andre egnede dokumentasjonsmetoder, som tekniske mapper fra produsenten eller testrapporter fra en anerkjent instans som viser at kriteriene er oppfylt, vil også aksepteres.

Alternativt må tilbyder sørge for en skriftlig garanti om at dette vil bli imøtekommet.

Utvelgelseskriterier

Leverandøren skal ha implementert rutiner for å sikre at det ferdige produktet ikke inneholder mer enn lovlig maksimal konsentrasjon av farlige kjemikaler, som regulert i EU-markedet.

Verifikasjon:

En deklarasjon fra tilbyder som beskriver rutinene som viser at kravene er oppfylt. Dersom disse rutinene er beskrevet i tilbyders miljøhåndterings- og revisjonsordning, i tråd med kravene i ISO 14001 eller tilsvarende tredjepartssystem for verifisering, er dette tilstrekkelig til at et gyldig sertifikat kan utstedes.

Tildelingskriterier

Poeng tildeles dersom produktet oppfyller følgende kriterier:

- utskiftbare deler ikke inneholder klorert plast,
- tonerkassetene består av minst 75 % resirkulerte deler (ekskl. tonerpulver), målt i vekt,
- emballasjen ikke inneholder PVC eller andre halogenerte plasttyper,
- tilbyder har et system for retur og gjenbruk av tonerkassetter.

Verifikasjon

Alle produkter som bærer det europeiske miljømerket, det nordiske svanemerket eller blå engel, kan anses å være i samsvar med kriteriene. Alle andre egnede kontrollmetoder, som tekniske mapper fra produsenten eller testrapporter fra en anerkjent instans som viser at kriteriene er oppfylt, vil også aksepteres.

Alternativt må tilbyder sørge for en skriftlig garanti om at dette vil bli imøtekommet.

Avtalevilkår

- Emballasje: Dersom engangsemballasje benyttes av produsenten eller importøren, skal dokumentasjon videreformidles før kontraktsforholdets oppstart, som bekrefter at produsent eller importør er medlem av et retursystem (produsentansvarssystem), eller har et eget retursystem for engangsemballasje.

5.8.5. Kostnadshensyn

(Ingen tekst her.)

5.8.6. Relevant europeisk miljølovgivning

(Ingen tekst her.)

5.8.7. Informasjonskilder

- Det nordiske svanemerket, kriterier for tonerkassetter:
<http://www.svanen.nu/Default.aspx?tabName=CriteriaDetailEng&menultemID=7056&pgr=8>

6. Diskusjon og konklusjoner

Det er selvsagt en mengde aspekter som krever videre oppmerksomhet når det gjelder arbeidet med utvikling av kriteriene (se f.eks. NCM 2006, del 2). Under arbeidet med disse kriteriene er imidlertid tre områder blitt fastslått å være av størst viktighet, i hvert fall når det gjelder hverdagsimplementeringen av kriteriene i forhold til innkjøpsprosedyrer. Disse områdene er: a) å referere til kriteriene eller kriteriesettene i stedet for bare å kopiere dem inn i dokumentene for anbudsutlysning, b) verifikasjonsspesifikasjoner som vil garantere nøyaktig og pålitelig dokumentasjon som enkelt kan evalueres av innkjøper, c) avtalemodeller som vil inneholde sanksjoner dersom de leverte produktene og tjenestene, og leverandørens handlinger, ikke oppfyller utvelgelseskriteriene eller de tekniske spesifikasjonene, eller ikke er i overensstemmelse med informasjonen gitt når det gjelder oppfyllelse av tildelingskriteriene.

Det anbefales at offentlige innkjøpere i Norden setter i gang med utstrakt bruk av kriteriene presentert her og av EU (verktøykasse)⁸.

Det foreslås også at EU-kommisjonen tar hensyn til disse kriteriene i sitt videre arbeid med felles kriterier for grønne, offentlige innkjøp, skissert i "Public procurement for a better environment"⁹-notatet.

Referanser

Bouwer M, de Jong K, Jonk M, Berman T, Bersani R, Lusser H, Nissinen A, Parikka K & Szuppinger P. 2005. Green Public Procurement in Europe 2005 – Status overview. Virage Milieu & Management bv, Nederland. http://ec.europa.eu/environment/gpp/pdf/report_facts.pdf (besøkt 4.2.2009)

⁸ http://ec.europa.eu/environment/gpp/toolkit_en.htm

⁹ Det er verdt å merke seg at EU-kommisjonen har foreslått å formalisere konsultasjonsprosessene, med mål om å oppnå mer og bedre grønne, offentlige innkjøp basert på felles kriterier for slike innkjøp og en felles målemetode, tuftet på prinsippene som gjelder åpen koordinasjonsmetode. De vil invitere medlemsstater til formelt å slutte seg til de allerede utviklede verktøykassekriteriene etter at disse er blitt vedtatt av kommisjonstjenestene og etter en endelig konsultasjonsrunde med medlemsstatene og med aktører fra industri og sivilsamfunn, i tråd med minimumsstandardene for konsultasjon. EU-kommisjonen anser at den formelle tilslutning fra medlemsstatene vil innebære at de felles kriteriene for grønne, offentlige innkjøp vil bli inkludert i nasjonale handlingsplaner og retningslinjer for slike innkjøp.

EC (Europakommisjonen) 2003. Integrated Product Policy. Communication from the Commission to the Council and the European Parliament, COM(2003). Tilgjengelig på:
<http://ec.europa.eu/environment/ipp/2001developments.htm> (besøkt 10.8.2006)

EC (Europakommisjonen) 2008a. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions on the Sustainable Consumption and Production and Sustainable Industrial Policy Action Plan. COM(2008) 397/3
http://ec.europa.eu/environment/eussd/pdf/com_2008_397.pdf
(besøkt 3.12.2008)

EC (EU-kommisjonen) 2008b. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European economic and social committee and the committee of the regions: Public procurement for a better environment. COM(2008) 400 final.

EC (EU-kommisjonen) 2008c. Green Public Procurement (GPP) Training Toolkit. http://ec.europa.eu/environment/gpp/toolkit_en.htm (besøkt 5.2.2009)

Kippo-Edlund, P., Hauta-Heikkilä, H., Miettinen, H. & Nissinen, A. 2005. Measuring the Environmental Soundness of Public Procurement in Nordic Countries. TemaNord 2005:505, Nordic Council of Ministers, Copenhagen. www.norden.org/pub/miljo/miljo/sk/TN2005505.pdf
(besøkt 4.2.2009)

NCM (Nordisk ministerråd) 2001. Sustainable development. New bearings for the Nordic countries.
www.norden.org/pub/miljo/miljo/sk/2001_507uk.pdf (besøkt 4.2.2009)

NCM 2005. A Good Buy. Two brochures for 1) local politicians and public sector managers and 2) procurement officers in public sector.
http://www.grip.no/Innkjop/English/nordic_brochures.htm (besøkt 4.2.2009)

NCM (Nordisk ministerråd) 2006. The Environment and Public Procurement - Common Nordic Procurement Criteria? Part 1: Common Nordic Procurement Criteria? – a pilot study. Part 2: Proposal for a common Nordic format for environmental criteria for public procurement – a pilot project. TemaNord 2006:599, 142 p.
www.norden.org/pub/miljo/ekonomi/sk/TN2006599.pdf (besøkt 4.2.2009)

NCM (Nordisk ministerråd) 2008. Environmental Action Plan 2009–2012. ANP 2008:736, Nordic Council of Ministers, Copenhagen.
<http://www.norden.org/pub/miljo/miljo/uk/ANP2008736.pdf> (besøkt 4.2.2009)

UN (Forente nasjoner) 2002. WSSD, World Summit on Sustainable Development, Plan of Implementation.
www.un.org/esa/sustdev/documents/WSSD_POI_PD/English/WSSD_PlanImpl.pdf (besøkt 14.4.2009)

Vedlegg

Vedlegg 1. Utvikling av miljøkriterier for offentlige innkjøp av hotelltjenester

(Forfatter av vedlegg 1: Ari Nissinen, Finlands miljöcentral)

Bakgrunnsdokument, grønne, offentlige innkjøp

Nordisk ministerråd har et pågående prosjekt vedrørende "felleskriterier" for grønnere, offentlige innkjøp i Norden. Samtidig har EU-kommisjonen et pågående "GPP toolkit"-prosjekt. Disse to prosjektene er i samarbeid for å etablere miljømessige kriterier for 20 produkt- og tjenestegrupper.

Finsk rammeavtale som grunnlag for kjernekrteriene for hoteller

Dette dokumentet beskriver utviklingen av "hotellkriterier". Første versjon av kriteriene ble utviklet våren 2007 for handel med hotelltjenester med Hansel Ltd., noe som utgjør rammeavtalene i den finske stat. Utviklingen skjedde i samarbeid mellom en ekspert fra Finlands miljöcentral og en gruppe på tre eksperter som ivaretar innkjøp og anskaffelse innenfor denne produktgruppen i Hansel. I tillegg ble uttalelse innhentet fra en ekspert fra energisparingsorganisasjonen Motiva Ltd. Uttalelser fra leverandører ble innhentet i forbindelse med den tekniske diskusjonen.

Kriteriene som gjelder EUs miljømerke for "turistinnlosjeringstjenester" og det nordiske miljømerket for hoteller og ungdomsherberger ble benyttet som grunnlag for hotellkriteriene. Miljø- og innkjøpsekspertene gjennomgikk dem og valgte ut en gruppe kriterier for videre arbeid. Se siste kapittel for kriteriene som ble omskrevet for dokumentene for anbudsutlysning.

Begrunnelsene for valget av de spesifikke kriteriene fra den totale kriterielisten for miljømerkene var:

- At innkjøpere forstår kriteriet og dets miljømessige betydning.
- Praktiske forhold når det gjelder anbudsutlysning og dokumentbehandling. Passende antall kriterier ble vurdert å være i størrelsesordenen 3–10.

- Betydning for kunden når vedkommende oppholder seg i hotellrommet og forsøker å opptre på en hensiktsmessig måte i forhold til miljø.
- Anledning innkjøper har til å kontrollere hvert kriterium, basert på troverdige dokumenter eller enkle observasjoner av innkjøper og kunde, uten at spesiell ekspertise når det gjelder f.eks. energiteknologi og -beregning er nødvendig.
- Markedssituasjon og tilbakemeldinger fra leverandører i den tekniske diskusjonen.

Merk imidlertid at jobben med å fremskaffe umiddelbar dokumentasjon ble lettet gjennom innføringen av noen kriterier i form av avtaleklausuler som ikke krever umiddelbar kontroll. Dette var tilfellet særlig for forhold som er påkrevd i Finland (og de fleste andre land) gjennom lov og/eller reguleringsmyndigheter (som for eksempel håndtering av kloakk), og det er meget sannsynlig at kunden vil få tak i informasjonen dersom leverandøren ikke følger reglene. I tillegg ble energiregnskapsrevisjon for hoteller ansett som svært viktig, men som obligatorisk krav ville dette ha begrenset antall leverandører kraftig. Derfor ble det introdusert som en kontraktsbetingelse, slik at hotellene må sørge for dette innen to år.

Det finske kriteriesettet ble benyttet som basis for kjernekriteriene. Det var ett tildelingskriterium som omhandler overvåking av energiforbruk som ikke ble inkludert i kjernekriteriene – dette er imidlertid tatt i betraktning i kontraktsbetingelsene som krever energiregnskapsrevisjon.

EUs miljømerke som grunnlag for de utvidete hotellkriteriene

Etter at kjernekriteriene fra den finske rammeavtalen ble fremskaffet, ble kriterielisten for EU-blomsten studert om igjen for å fremskaffe et mer utfyllende kriteriesett. Følgelig ble forhold som fornybar energi og kloakkhåndtering ansett som viktige deler av et utfyllende europeisk kriteriesett (se vedlegg 1). I tillegg ble miljøhåndteringssystemet også vurdert å være et viktig utvelgelseskriterium, i tråd med enkelte andre, sammenfallende rammeinnkjøp i Finland og førsteutkastet til kriteriene for renholdstjenester i verktøykassen for grønne, offentlige innkjøp, finansiert av EU-kommisjonen.

Hensikten med kriteriene som inngår i miljømerkene EU-blomsten og den nordiske svanen

EUs miljømerkekriterier for turistinnlosjeringstjenester har følgende som særlige mål:

- begrense energiforbruk,
- begrense vannforbruk,
- begrense produksjon av avfall,

- tilrettelegge for bruk av fornybare ressurser og stoffer som er mindre skadelige for miljøet, og
- fremme miljørelatert kommunikasjon og utdanning.

De utvalgte, vide hotellkriteriene fokuserer mer spesifikt på:

- energieffektivitet,
- deling av fornybare energiresurser,
- reduksjon av total mengde usortert avfall, spesielt på hotellrommet,
- sortering av farlig avfall,
- håndtering av kloakk, og
- miljøstyringssystemer (som fremmer bredt omfattende, miljømessige målsettinger).

Mer informasjon

For mer informasjon vedrørende hotellenes økologiske standard og relaterte kriterier, se nettsiden for EUs miljømerke og kriteriedokumentene både for EUs miljømerke og det nordiske miljømerket.

- EUs miljømerke:
http://ec.europa.eu/environment/ecolabel/product/pg_tourism_en.htm#criteria
- Det nordiske miljømerket:
www.svanen.nu/Default.aspx?tabName=CriteriaDetailEng&menuItemID=&pgr=72

Utvalgte kriterier for EUs miljømerke og det nordiske miljømerket:

De følgende kriteriene for EUs miljømerke ble benyttet som grunnlag for den finske rammeavtalen, listen over kjernekrterier og det utvidete kriteriesettet for hoteller:

1. Elektrisitet fra fornybare kilder¹⁰
19. Kloakkhåndtering
20. Kloakkplan
23. Avfallssortering for gjestene (finsk, kjerne¹¹)
24. Miljøfarlig avfall
25. Avfallssortering
27. Engangsprodukter (finsk, kjerne)
32. Etablering av retningslinjer og handlingsprogram
33. Opplæring av ansatte
35. Data for energi- og vannforbruk (finsk)
53. Automatiske lysbrytere i gjesterom (finsk, kjerne)

¹⁰ Koder som for eksempel 1, 2 etc. refererer til kodene i kriteriedokument for hvert miljømerke.

¹¹ Kriteriene som tidligere ble benyttet for den finske rammeavtalen er merket "finsk", og de som ble benyttet for kjernekrteriene er merket "kjerne".

80. EMAS-registrering eller ISO-sertifisering.

I tillegg ble oppfyllelse av alle kravene for EUs miljømerke (bortsett fra miljøhåndteringssystemer) ansett som viktige bevis på miljømessig ansvar.

I tillegg til kriteriene for EUs miljømerke, ble også kriteriene for det nordiske miljømerket studert, og de som var parallelle med EUs blomsterkriterier ble vurdert for videre arbeid. Disse var følgende:

- P11. Energianalyse (finsk, kjerne)
- P11. Vannbesparende kraner
- P16. Dispensere for såpe og sjampo (finsk, kjerne)
- P26. Belysning (krav om kontroll i gjesterom) (finsk, kjerne)
- P29. Vannbesparende dusjer
- P31. Engangsartikler (finsk, kjerne)
- P32. Avfallssortering (finsk, kjerne)
- O19. Miljøfarlig avfall
- O20. Avfallssortering
- O27. Organisering og ansvar
- O28. Handling for å redusere miljøeffekter
- O31. Gjesteinformasjon
- O32. Sammenhengende målinger (finsk)

Tilsvarende EUs miljømerke ble oppfyllelse av alle kravene for det nordiske miljømerket (bortsett fra miljøhåndteringssystemer) ansett som viktige bevis på miljømessig ansvar.

Vedlegg 2. Utvikling av miljøkriterier for offentlige innkjøp av lamper

Dette dokumentet beskriver hvordan produktarkene for lamper ble utviklet. Lampekriteriene er basert på retningslinjer utviklet gjennom Europakommisjonens prosjekt GreenLabelsPurchase (GLP).

GLP-retningslinjene og -kriteriene er primært basert på forskjellige miljømerkekrav og definisjoner, deriblant:

- **EUs energimerke** – Ifølge EU-direktivet må konsumentlamper merkes med EUs energimerke, med unntak av lavspennings halogen- og reflektorlamper. Klassifiseringen går fra A til G, der A indikerer laveste energiforbruk og G høyeste energiforbruk. Kompakte lysstoffrør (CFL) oppfyller normalt kravene for klasse A, mens glødelamper normalt faller i de laveste kategoriene E–G.
- **EUs miljømerke** har merker for lamper med ensidig jording og rørlamper.
- **Blauer Engel** er et tysk miljømerke. I produktgruppen for belysning har det merker kun for spenningsregulatorer for lysstoffrør.
- **Energy Star** er et program håndtert av det amerikanske Environmental Protection Agency og det amerikanske energidepartementet. Energy Star har merker for lysstoffrør og noe lysarmatur.
- **Svanen** har ikke merker for belysning.
- **De europeiske kvalitetsvedtektene for CFL** har kvalitetskriterier for lysstoffrør.
- Kort sagt har de fleste miljømerker og skjemaer merker og kriterier kun for (kompakte) lysstoffrør. Glødelamper har tilsynelatende ikke merking ettersom de i de fleste tilfeller kan erstattes med mer energibesparende alternativer, som for eksempel lysstoffrør. Det finnes heller ingen merker/kriterier for lysdiodeteknologi (LED-teknologi), til tross for at lysdioder er svært energieffektive. Imidlertid er LED-teknologien for tiden under så hurtig utvikling at det tilsynelatende ennå ikke har blitt ansett som fornuftig å etablere kriterier for denne.

Utfordringen i forhold til å utvikle innkjøpskriterier for belysning var det faktum at det ikke finnes noen felles, standard terminologi eller definisjoner for belysningsteknologi. Forskjellige produsenter, merkesystemer osv. kan benytte forskjellig terminologi for samme

teknologi. Av denne grunn kan sammenlikning av forskjellige teknologier og merkesystemspesifikasjoner være meget vanskelig.

I prosessen med å utvikle et kriteriesett ble tre eksperter på belysning forespurt om å kommentere kriteriene og terminologien. De originale miljømerkekravene og bakgrunnsdokumentene ble også studert for videre informasjon og forståelse av terminologien og spesifikasjonene.

GLP-kriterier ble benyttet som en grunnlinje for utviklingen av kriterier, med noen unntak:

- Noen kriterier har mer eller mindre samme innhold, men er forklart mer detaljert i dokumentet for grønne, offentlige innkjøp for å sikre at de blir korrekt fortolket. Når dette er blitt gjort, har de opprinnelige kriteriene for miljømerking eller andre relevante kriterier blitt sjekket.
- Noen individuelle kriterier ble utelatt da de kan ha vært for krevende eller kompliserte å forstå og dokumentere for de fleste kunder.

Ytterligere informasjon om definisjoner og testmetoder kan finnes i dokumentene for miljømerkekravene.

Mer informasjon

- EUs miljømerke:
http://ec.europa.eu/environment/ecolabel/index_en.htm
- EUs energimerke
- Energy Star: www.energystar.gov
- Blå engel
- De europeiske kvalitetsvedtektene for CFL:
<http://re.jrc.ec.europa.eu/energyefficiency/CFL/index.htm>

GreenLabelsPurchase, belysning:

<http://www.greenlabelspurchase.net/en-Lighting.html>